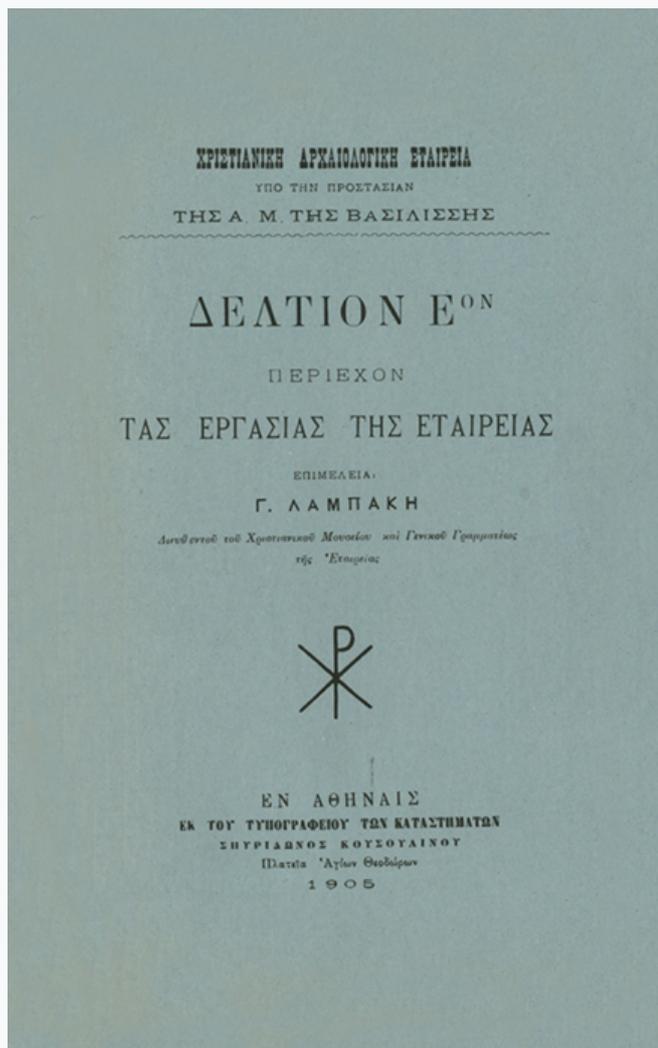

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 5 (1905)

Δελτίον ΧΑΕ 5 (1905), Περίοδος Α'

Περιηγήσεις

(ΧΑΕ) ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

doi: [10.12681/dchae.1605](https://doi.org/10.12681/dchae.1605)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΧΑΕ). (2013). Περιηγήσεις. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 5, 29–88. <https://doi.org/10.12681/dchae.1605>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Περιηγήσεις

Δελτίον ΧΑΕ 5 (1905), Περίοδος Α' • Σελ. 29-88

ΑΘΗΝΑ 1905

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (¹)

Ἐν Θεσσαλονίκη, ὄση ἡμῶν δύναμις, πλείονας ἐπεσκέφθημεν Χριστιανικοὺς ναοὺς, λεπτομερῶς τούτους περιγράφαντες καὶ σπουδάσαντες. Τούτων ἐν γενικαῖς γραμμαῖς οἱ μᾶλλον λόγον ἄξιοί εἰσι.

Ἦ Ὁ Ἅγιος Γεώργιος. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (νῦν Ὀθωμανικὸν τέμενος *Ostadji Efendi*), κυκλικὸν οἰκοδόμημα ἔχον διάμετρον 25 μέτρων, ἀνάγεται εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου· νομίζεται δὲ ὅτι κατέλαβε τὴν ἀρχαίον θέσιν τοῦ ναοῦ τῶν Καβείρων (²).

Τὰ ἐπὶ τοῦ θόλου ψηφοθειήματα τοῦ ναοῦ τούτου εἰσὶ ὑψίστης σημασίας ἄξια διὰ τὴν πολιὰν αὐτῶν ἀρχαιότητα καὶ διὰ τὴν ἰδέαν, ἣν δίδωσιν ἡμῶν περὶ τῆς διατάξεως τῶν ἐκκλησιῶν, τῆς ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως τούτων, τῶν σκευῶν καὶ τῶν ἀμφίων τῆς πρωτογόνου ἐκκλησίας.

Ἦ ἀρχαῖκός τύπος τῶν παραστάσεων, τὸ χθαμαλὸν τῶν ἁγίων Τραπεζῶν, τὰ ὑπεράνω αὐτῶν κιβώρια, αἱ ἀπὸ τῶν μνάκων καὶ τῶν ὑπερθύρων κρεμάμεναι κανδήλαι, ὁ ρυθμὸς τῶν κηροστατῶν, ἡ χρῆσις τῶν βήλων, οἱ μακροὶ ὄλως ἰδιόρρυθμοι τῶν πρεσβυτέρων φαινόμενοι, αἱ ρωμαῖκοι τήβενοι τῶν μαριύρων, φέρουσαι τὰ ἐπὶ τοῦ στήθους τετράγωνα (*Latus clavus*), δηλωτικὰ

(¹) Ταύτην ἐπεσκέφθημεν τῷ 1901 καὶ 1902. Ἰδὲ Δελτ. Δ'. σελ. 76.

(²) Δήμητρα Μακεδονικὰ Μέγ. β'. σελ. 342.

τῆς ἀδλικῆς αὐτῶν ὑπηρεσίας, ἢ κατὰ προτίμησιν διακόμησις τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐκ πτηνῶν καὶ ἀνθέων, καὶ ἐν γένει τὸ ἀρχαϊκὸν τῶν τύπων καὶ τὸ ἀπλοῦν τῆς συνθέσεως ἀποδεικνῦσι ὅτι τὰ ψηφιοθετήματα ταῦτα συνδέονται πολὺν περισσότερον πρὸς τὴν μεταγενεστέραν Ρωμαϊκὴν τέχνην, ἢ πρὸς τὴν Βυζαντινὴν, τὴν ἀπὸ τοῦ C T'. αἰῶνος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης ἀναφαινομένην.

Τὰ ψηφιοθετήματα ταῦτα ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει διατελοῦντα ἐπεδιωρθώθησαν ἔτι 1889. Τὰ τοῦ ναοῦ τούτου πλείστοι τῶν τε ἡμετέρων καὶ ἰδία τῶν ξένων λεπτομερῶς περιέγραψαν, καὶ πολλὰς τούτων εἰκόνας καὶ σχεδιογραφήματα ἐδημοσίευσαν (¹).

Ἐν τῇ ἀυλῇ τοῦ ναοῦ τούτου εὐρέθη ἐν τῶν μερῶν μαρμαρίνου λευκοῦ ἄμβωνος (²), ὅπερ μετὰ τοῦ ἐτέρου μέρους τοῦ εὐρεθέντος ἐν τῷ ἐν Θεσσαλονίκῃ ναῷ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἀπετέλεσε τὸν ἥδη ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐθνικῷ Μουσεῖῳ εὐρισκόμενον ἄμβωνα. Ἡ ἰσχυρὰ δὲ παράδοσις ὅτι ὁ ἄμβων οὗτος ἐχρησίμευσεν ὡς ἄμβων τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (³) σαφῶς καταδείκνυσι τὴν μεγάλην αὐτῶν ἀρχαιότητα.

Τοῦ ναοῦ τούτου τοῦ μὲν ἐξωτερικοῦ φωτογραφ. ἀπίκτυπα κατετέθησαν ἐν τῷ Μουσεῖῳ ὑπ' ἀριθ. 3120 3121. Τῶν εἰκόνων

(¹) Texier et Pullan. *Architecture Byzantine*. Londres, 1864. Bayet. *Notice sur des Mosaïques des anciennes églises de S. Georges et de I. Sophie à Salonique*. Holtzinger *Die Altchristliche Architektur* σελ. 95, 81, 146, 151.

(²) Holtzinger *Die Altchristliche Architektur* σελ. 172.

(³) Δήμιτσα. *Μακεδονικά. Μέρος Β'*. σελ. 343. Ἰδία μονογραφία περὶ τοῦ Ἄμβωνος τούτου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ *Mémoire sur une Mission au Mont Athos* ὑπὸ Duchesne καὶ Bayet 1877. Εὐχῆς ἔργον ἂν ὁ ἄμβων οὗτος ἐπανήρχετο εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ, καθόσον τὰ μνημεῖα ταῦτα φυλάττουσι τὴν ἱστορικὴν αὐτῶν σημασίαν, καὶ ὡσπερ φωτεινὰ σημεῖα διαφωτίζουν τὴν ἐπιτόπιον ἱστορίαν ὅταν κατὰ χώρον μένωσι. Τοῦναντίον δὲ καὶ ταῦτα καὶ ἡ ἐπιτόπιος ἱστορία διαστρεβλοῦται καὶ σκοτίζεται, ὅταν ταῦτα ἀποσπῶνται καὶ ἀπομακρύνονται τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως. Ἐλπίζομεν ὅτι οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐγενεῖς φίλοι ἀξιόμοδοι καὶ Διευθυνταὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου διατάξουσι τὴν ἐπαναφορὰν τούτου εἰς Θεσσαλονίκην.

δὲ τῶν ψηφοθετημάτων πρὸ τῆς ἐπιδιορθώσεως ὑπ' ἀριθ. 3132, μετὰ δὲ τὴν ἐπιδιορθωσιν ὑπ' ἀριθ. 3144.

Τὰς ἐπὶ τῶν ψηφοθετημάτων τοῦ θόλου ἐπιγραφάς, ἐκ τοῦ *Bayet* εἰλημμένας ἰδὲ *Δήμητσα Μακεδ. Β'*. σελ. 591—592.

Ἐξωτερικῶς ἐν τῇ αὐτῇ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εὔρομεν πλίνθον ἐφ' ἧς

† ΕΝ † Δ

Ἀπέναντι δὲ τοῦ ναοῦ τούτου πρὸς τὸ ὄπισθεν μέρος ἐπεσκέφθημεν καὶ ἕτερον ὀρθόδοξον χθαμαλὸν καὶ ταπεινὸν ἐκκλησίδιον, τὸν **Ἁγ. Γεώργιον**.

Ἅγιος Δημήτριος Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (νῦν ὀθωμανικὸν τέμενος *Kassimije*) ἐστὶ θαναμασία πεντάκλιτος βασιλική. Τοῦ ναοῦ τούτου ἐπακριβῶς ἐσπουδάσαμεν τὴν καθόλου ἀρχιτεκτονικὴν, τὴν γυναικωνίτιδα, τὰς ὀρθομαρμαρώσεις, τοὺς κίονας, τὰ λεπτεπίλεπτα διάτορα κιονόκρανα, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γυναικωνίτιδος στήθεα ἢ θωράκια, τὸ ἱερόν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μονόγραμμα φέροντα κλ. Ὁ ναὸς οὗτος ᾠκοδομήθη περὶ τὸν 6^ο αἰῶνα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ τῷ 306 μ. Χ. μαρτυρήσαντος Δημητρίου, οὗτινος ὁ τάφος καὶ νῦν δείκνυται κεκαλυμμένος διὰ μαρμάρου χριστ. τέχνης μεταγενεστέρας ἐποχῆς ἐν σκοτεινῷ τιμὴ θάλαμῳ, ὅνπερ ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὡς αὐτὴν ταύτην τὴν φυλακὴν Δημητρίου τοῦ μυροβλήτου (¹)

Ὁ μύαξ ἐστὶν ὄλως διάφωτος, ἔχει πέντε μεγάλας ἀψιδωτὰς θυρίδας, καὶ ἐξωτερικῶς τέσσαρα ὠραισιότητος τέχνης Ραβενικοῦ ρυθμοῦ (διπλᾶ) κιονόκρανα, ὧν ἕκαστον περικοσμεῖται τὸ μὲν ἄνω, ὑφ' ἐνὸς σταυροῦ, τὸ δὲ κάτω, ἐπὶ δύο περιστρωῶν, συμβόλον τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Φωτογρ. ἀπότυπον τοῦ μύακος τούτου κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3135.

Πρὸς δυσμὰς ἐξωτερικῶς, εἰς τὴν ποτὲ κυρίως πρόσοψιν τοῦ

(¹) Νεώτεροι ἀποκρονοῦσι τὰς παραδόσεις ταύτας ἡμεῖς ὁμῶς ἐπιθυμοῦμεν ἐν τῇ ἐπισκέψει τῶν χριστιανικῶν μνημεῶν νὰ τηρῶμεν τὰς ἀναφερομένας ἐπιτοπίους τοῦ λαοῦ παραδόσεις χωρὶς, ἐννοεῖται, νὰ περιφρονῶμεν καὶ νὰ μὴ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψει καὶ τὰ ὀρθὰ συμπεράσματα τῶν νεωτέρων ἔρευνῶν.

ναοῦ, περιεσώθη στοὰ δικάστουλος, ὅφ' ἦν ἔκειτο ἡ νῦν χαμαὶ κειμένη καὶ ἔξω τῆς στοᾶς ταύτης ἀπερριμμένη ὄραϊας τέχνης μαρμαρίνη φιάλη τοῦ ναοῦ (διάμετρο. μετρο. 2.35), ἣς φωτογρ. ἀπότυπον κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3136.

Παρὰ τὴν φιάλην ταύτην καὶ ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ κεῖται μεγάλου μεγέθους μάρμαρον, ταῦν ὡς βαθμὶς χρησιμεῦον, ἐφ' οὗ ἀνέγνωμεν

ΗΜΩΝΚΑΙΑΡΧΗΕΠΙΣΚΟΠΟΥΚΩΝΣΤΑΝΤ } ^{ΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ}
_{ΙΝΟΥ} (1)

Φωτογρ. ἀπότυπα ποικίλων ἐσωτερικῶν τοῦ ναοῦ κατετέθησαν ὑπ' ἀριθ. 3113. 3114. 3128. 3134.

Οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι. Ὁ ναὸς τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων (νῦν τζαμί Souk Su) ἐστὶν ὁ πρόταυς τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Χριστιανικῶν ναῶν διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικίλιαν τῆς κεραμοπλαστικῆς αὐτοῦ διακοσμῆσεως, οὗ τὴν εἰκόνα ὅφ' ἡμῶν φωτογραφηθεῖσαν ἰδὲ ἐν τῷ Δελτίῳ Δ'. σελ. 78 καὶ *Memoire sur les Antiquités Chrétiennes de la Grèce* κλ. σελ.

Ὁ ναὸς οὗτος κατὰ τὰς ἐν αὐτῷ ποικίλας διὰ κεραμοπλαστικῶν καὶ ἐπὶ μαρμάρου ἐπιγραφὰς καὶ μονογράμματα Νίφων πατριάρχης καὶ κτήτωρ καὶ Νίφων Πατριάρχης (2) ἰδρῦθη βεβαίως ἐπὶ Νήφωνος τοῦ Α. (1311 — 1314) καὶ οὐχὶ Νήφωνος τοῦ Β'. (3) (1486—1512), διότι ὁ ρυθμὸς οὗτος ἔνεκα τοῦ ὑπερψήλου ἀναστήματος (τυμπάνου) τῶν θόλων ἀνταποκρίνεται πρὸς

(1) Ἄλλως ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ Δήμιτσας ἐν τῷ Μακεδονικῶν Γ' σελ. 533 ἀριθ. 609 καὶ 610· ὁ δὲ Kirchhoff ἐν τῷ C I G. ἐδημοσίευσεν ταύτην ὑπ' ἀριθ. 8833. Μὴ ἰδὼν δὲ ταύτην ἐνόμισεν ὅτι πιθανῶς (fortasse) αὕτη ἀπετελεῖ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν μετὰ τῆς ἐν τῷ ναφ τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων ἐπιγραφῆς ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΚΤΗΤΩΡ, ἣν ἐδημοσίευσεν ὑπ' ἀριθ. 8834· ταύτην ἰδὲ καὶ Δήμιτσα ἢ Μακεδονία τομ. Α'. μέρος γ'. ἀριθ. 608.

(2) Μετὰ σχεδιαγραφημάτων τὰ περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἰδὲ Παπαγεωργίου ἐν τῷ *Byzantinische Zeitschrift* X. 1. καὶ 2.

(3) Γεδεῶν Πατριαρχικοὶ Πίνακες. σελ. 411 καὶ 488.

τὸν ΙΔ'. αἰῶνα, οὐδαμῶς δὲ πρὸς τὸν ΙΕ'. ἢ ΙΣ'. καθ' ὅσον ἡ χριστιανικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἀπὸ τοῦ 1453 ἔπλευσεν ἤδη ἀφ' ἑαυτῆς νέον τι παράγουσα.

Σημειωτέον, ὅτι ὁ ναὸς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων δύναται νὰ ᾗ καὶ ἔργον τοῦ ΙΓ'. αἰῶνος, ἀφ' ἧς ἐποχῆς δηλονότι ἤρξατο τὸ ἱκανῶς ὑψηλὸν ἐν τῇ χριστιανικῇ ἀρχιτεκτονικῇ ἀνάστημα τῶν θόλων, (καὶ τότε ὁ Πατριάρχης Νήφων ἔκαμεν ἀπλῶς μεγάλας ἐν τῷ ναῷ προσθήκας ἢ ἐπισκευάς, ὧν ἕνεκα, ὡς συνήθως τότε, νὰ ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ κτήτορος) οὐχ ἦτιον, ἡμεῖς αὐστηρῶς τὸ τεχνικὸν μέρος τοῦ οἰκοδομήματος ἐξετάζοντες, καὶ τὰ ἀνωτέρω μονογραφήματα Νήφωνος τοῦ πατριάρχου, ὡς σύγχρονα τῇ ἰδρῦσει τοῦ ναοῦ ὑπολαμβάνοντες, δεχόμεθα ὅτι ὁ ναὸς οὗτός ἐστιν ἔργον Νήφωνος τοῦ Α'.

Ποικίλαι φωτογραφίαι, τὸν πλοῦτον τῆς κεραμοπλαστικῆς τοῦ ναοῦ τούτου διακοσμῆσεως καταδεικνύουσαι, κατατετέθησαν ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 1802. 1803. 3119. 3130. 3131. 3138-3142.

Ἀπέναντι τοῦ ναοῦ πρὸς Βορρᾶν ἐπὶ τοίχου, δεξ βεβαίως ἀνήκεν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ναοῦ τούτου, διὰ κεραμοπλαστικῶν στοιχείων ἀνέγνωμεν

$$\frac{\times}{\times} \Big| \frac{\times}{\times} = \text{Χριστὸς Χάριον Χριστιανοῖς Χαρίζει.}$$

Ἡ Ἀγία Σοφία. Ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας θεωρεῖται ὡς ἔργον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ἰδρυθῆς ἐν σμικραῖς ἀναλογίαις κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ἐπὶ τῆς ἀψίδος τοῦ ναοῦ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς, ἀναγινώσκομεν :

Πλησθησόμεθα ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ οἴκου σου, ἅγιος ὁ ναός σου θαυμαστός ἐν δικαιοσύνῃ.

Ἐπὶ τοῦ θόλου τοῦ ναοῦ τούτου περιεσώθη πολυσύνθετος ἀρχαῖκὴ διὰ ψηφίδων παράστασις τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, ἐφ' ἧς ἡ γραφικὴ ρῆσις :

Ἄνδρες Γαλιλαῖοι τί ἐστήκατε..... ὅν τρόπον ἐθε..... πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν..... (G. I. G. 8936).

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ταύτης κατετέθη ἐν τῷ Μουσεῖῳ ὑπ' ἀριθ. 3116. Ἐκτενῆ δὲ περιγραφὴν τῶν ψηφοθετημάτων τούτων μετ' εἰκόνων, ἰδέ, ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς. Τόμ. 5'. σελ. 370—379.

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἀκέραιος εὐτυχῶς διεσώθη ὁ χθαμαλὸς αὐτοῦ μαρμάρινος ἄμβων. Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τούτου κατετέθη ἐν τῷ Μουσεῖῳ ὑπ' ἀριθ. 3117· τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ναοῦ, πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς, ὑπ' ἀριθ. 3129· τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς, ὑπ' ἀριθ. 3115· λαμπροῦ δὲ σταυροφόρου μετὰ φνίλλωμάτων κιονοκράνου ἐπὶ τῆς γυναικωνίτιδος ὑπ' ἀριθ. 3137.

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ μετεβλήθη εἰς Ὀθωμανικὸν Τέμενος· τῷ δὲ 1890 δεινῶς κατεστράφη ἐκ τῆς ἐνσκηψάσης μεγάλης πυρκαϊᾶς (1).

Ἐν τῷ ναῷ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐσχάτως ἀνακαλιφθέντι παρεκκλησίῳ, ἐσπονδάσαμεν τὰς ἐφ' ὑγροῖς ἀξιολόγους ἀγιογραφίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τούτου κατετέθη ἐν τῷ Μουσεῖῳ ὑπ' ἀριθ. 3118.

ἉΓΙΟΣ ΠΡΟΦΗΤΗΣ ἩΛΙΑΣ. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ προφήτου Ἡλιοῦ (νῦν Τζαμί Eski Serai), ἐστὶν ὁ μόνος, ὃν εὕρομεν ἐν Θεσσαλονικῇ ἔχοντα ἀρχιτεκτονικὴν κάτοψιν ἐν σχήματι σταυροῦ.

Ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ ναοῦ ἐπὶ πλακός, ἐφ' ἧς παιεῖ στύλος ξύλινος :

+ ΕΙΣΑ.....

.....

.....

.....

ΕΤΟΥΣ ΓΨΗΒ [(6792)=1284]

ἉΓΙΟΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ Ἁγίου Παντελεήμονος (Ishakie Τζαμί) διακρίνεται ἐπὶ ἀρχιτεκτονικῇ συμμετρῳ. (Φωτογραφικὰ ἀπότυπα ὑπ' ἀριθ. 3113. 3122. 3145). Ὅπισθεν

(1) Ἐπιγραφὰς ἐτέρας τοῦ ναοῦ τούτου εἰλημμένας ἀπὸ τοῦ κ. Π. Παπαγεωργίου ἐδημοσίευσεν ὁ Δήμιτσας (Μακεδον. Γ. σελ. 583 κ. ἐξ), ὡσαύτως ἐτέρας εἰλημμένας ἀπὸ τοῦ Texier καὶ Bayet σελ. 592. κ. ἐξ.

τοῦ ἱεροῦ φέρει διὰ κεραμοπλαστικῶν τοὺς μυστικοὺς ἡλίους τῆς Ἀποκαλύψεως, ὡς ὁ ἐν Θεσσαλονίκη ναὸς τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων, ὁ ἐν Βερροία ναὸς τοῦ Ἀγίου Νικολάου, καὶ ὁ ἐν Γαστιούνη ναὸς τοῦ Καθολικοῦ.

Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς. Ὁ ναὸς τοῦ Ἀγ. Μηνᾶ, ἀρχικῶς τοῦ Θ'. αἰῶνος, νῦν ὄλως ἀνενοώθη. Ἐν αὐτῷ περιεσώθη ἀρχαιοτάτης χριστιανικῆς ἐποχῆς μαρμάρινος ἄμβων.

Ἡ Ὑπαπαντή. Ὁ ναὸς τῆς Ὑπαπαντῆς ἐξωθεν φέρει πανάρχαιον τύπον τῆς Θεοτόκου προσευχομένης (*orante*). (Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3124. Ἐξωτερικῶς ἐν τῇ ἀρκυκῇ πλευρᾷ ἀνέγνωμεν τὴν ἐπιγραφὴν

ΟΝΑΡΙΣΤΕΥΜΑΤΩΝ
 ΣΕΡΓΑΓΕΝ[ΑΔΑ:]
 Τ]ΟΥ ΚΑΝΙΚΛΕΙΟΥ
 Μ]ΙΧΑΗΛ ΣΤΕΦΗΦΟΡΟΥ
 ΚΩΝΣΤ]ΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥΝΕΟΥ
]ΙΝΔ 3 ΕΤΟΥΣ 5ΨΓ (¹)

Ὁ ναὸς τῆς Θεοτόκου. Ὁ ναὸς τῆς Θεοτόκου, (νῦν Τζαμί—Kazandschilar—Dschamisi), ἐστὶν ἔργον περὶκομπον κεραμοπλαστικῆς διακοσμῆσεως τοῦ ΙΒ'. αἰῶνος (1028 μ. Χ.) Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀρ. 3147.

Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ὁ πρῶτος εἰς ὀθωμανικὸν τέμενος μεταβληθεὶς, (νῦν Τζαμί Eski Dschumta), ἔχει σχῆμα Βασιλικῆς μετὰ τῶν ἀναρριπιζομένων φυλλωμάτων τῶν κίονοκράνων, καὶ θεωρεῖται κατὰ τινας ὅτι κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τῆς Θερμαίας Ἀφροδίτης (²). (Φωτογραφικὸν ἀπότυπον κατετέθη ὑπ' ἀριθ. 3146).

Ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Ἐν τῷ Μητροπολικῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἀπὸ τῆς μεγάλης πυρκαϊᾶς τοῦ 1890 κατετέθη καὶ διεσώθη τὸ ἱερὸν λείψανον Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ.

(¹) Τοῦ ἔτους τούτου ἀντιστοιχοῦσα ἰνδικιῶν ἐστὶν ιε'.

(²) Δήμιτσα Μακεδ. 1873. σελ. 341.

Ἡ Ἁγία Θεοδώρα. Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Θεοδώρας ἐστὶ χθαμαλὸς ναὸς, γυναικείας ποτὲ Μονῆς.

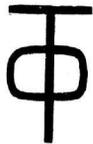
Ἡ Ζωοδόχος πηγῆ. Ὁ ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, κοινῶς, Παναγία Δαγουνδιανή, κατὰ τὴν γνώμην τῶν λογίων σημαίνουσα τὴν τοὺς λαοὺς ὀδηγοῦσαν, ἦτοι ὀδηγήτριαν ⁽¹⁾.

ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Προδρομοῦ ἀναγινώσκομεν τὸ ἔτος 1797. ὑπὸ δὲ τὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου

«Δαπάνη εἰκόνας εἰς ὄραξ ᾧ θεατὰ Χριστοδοῦλου Νεκολάου συνδρομῆς δὲ καὶ ἐπιστασίας Συγγέλου Βενιαμίν. Μαρτίου 1809. Δαβιδ Ἱεροδιάκον.

Ἐν τῇ ἀλλῇ τοῦ ναοῦ διεσώθησαν ἐπὶ τῆς κλίμακος τέσσαρα ἀκέραια διάστιπλα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δὲ ἀναγινώσκομεν :

 = Τάφος ⁽²⁾

Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου ἐπὶ τῆς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου ἡ γαλακτοτροφοῦσα ἀνέγνωμεν

Ὡς βρέφης ἀγνή τῶν πάντων κτίστην φέρεις ᾧ θαύματο[ς] πῦρ Κυρίου ἀπίστους (:) φλέγει.

Κατωτέρω δὲ

Ἐγινε ἡ παροῦσα εἰκόνα διὰ ἐξόδου τοῦ πανοσισταίου ἁγίου Προηγουμένου Κυρίου Κυρ Διονυσίου διὰ μνημόσυμόν του 1784 διὰ χειρὸς Μακαρίου μοναχοῦ Γαλά[ταρ]α.

Ἡ Μονὴ Βλατέων. Ἡ Μονὴ Βλατέων φέρει μητροπολιτικὰ καὶ πατριαρχικὰ ἔγγραφα ἀπὸ τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλο-

⁽¹⁾ « Ἡ πάναγος Θεομήτωρ, ἡ παρ' ἡμῖν τοῦ ὀδηγεῖν ἐπώνυμος » (Εὐσταθ. σελ. 303. πρβλ. Δήμιτσα· Μακεδονικά, 1874. σελ. 352.

⁽²⁾ Μονογράμματα τοιαῦτα εὑρηται καὶ ἐσωτερικῶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

νίκης Μαξίμου (1488) μέχρι τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Γ' (1836) ⁽¹⁾. Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τῆς Μονῆς ὑπ' ἀρ. 3623.

Ἐνω τῆς πεντακόχου κόγχης ἔξωθεν διὰ κεράμιον ἀναγινώσκομεν

$$\begin{array}{c|c} \text{IC} & \text{X} \\ \hline \text{N} & \text{K} \end{array} = \begin{array}{c|c} \text{Ἰησοῦς} & \text{Χριστός} \\ \hline \text{νι} & \text{κα} \end{array}$$

Ἐν τῷ ναῷ ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων.

1771 δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Στέργιου ἀποξελετσα

Περὶ ἀργυρένδετον κύπελλον, ὅπερ ἡ ἐκεῖ παράδοσις ἀναφέρει ὡς τὸ ποτήριον τοῦ δείπνου τοῦ μυστικοῦ.

Τὸ ποτήριον τοῦτο δι' οὗ ὁ Χριστὸς πιεῖν ἔδωκε τοῖς ἑαυτοῦ Μαθηταῖς.

Ἡ Κρίμησις τῆς Θεοτόκου. Ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ «Τρανὴ Παναγία» ⁽²⁾.

Ἐπὶ τοῦ ἐκ μαρμάρου ὑπερθύρου

οἰκοδομήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς Θεομήτορος | ἐκ βάθρων καὶ τετελείωτε κατὰ μῆνα Σεπτεμβρίου εἰκάδι τρίτη | ἐγκαινιάσται δὲ ἡμέρα τετάρτη κατὰ τὸ ἔτος αψκζ (=1727) (ινδ . .)

Ἐπὶ χειρογράφου Εὐαγγελίου β' αἰῶνος ἐκ μεμβράνης, κτή-

⁽¹⁾ Ταῦτα ἰδέ' Μυστακίδου : περὶ Θεσσαλονίκης διάφορα σημεῖα : Ἀνατύποις ἐκ τοῦ ΚΖ τόμ. τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως. σελ. 369 κ. ἔξ. Λόγον ἄξιον εἶναι ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ οἰκίλιου τοῦ 1648 τοῦ Πατριάρχου Ἰωαννικίου ἀναγινώσκομεν περὶ καλυμμαχνίου τὰ ἐξῆς : «...ὅπως οἱ πατέρες τῆς Μονῆς τελῶσιν ἐτησίως τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ὑποταγῆς χάριν καὶ εὐλογίας παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὑψηλοτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου καλυμμαῦνία τρία μόνον τῶν ἐκλεκτῶν». (σελ. 372).

⁽²⁾ Ὁ Δήμιτσας ἀνάγει τὸν ναὸν ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸν β'—γ'. αἰῶνα, (Μακεδ. σελ. 345), ἀγνοῶν τὰς περιόδους τῆς χριστ. ἀρχιτεκτονικῆς, καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ χριστιανοὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἰθρῶσι ἰδίους χριστιανικούς ναοὺς, τῆς ἐκκλησίας ἀπηνῶς διωκομένης.

ματος τῆς Τρανῆς Παναγίας, ἀποκειμένου ἐν τῷ οἴκῳ ἐνὸς τῶν
κ. ἐπιτρόπων.

« Ἐτελειώθη τὸ παρὸν ἅγιον Εὐαγγέλιον διὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν
τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Κυροῦ Ἰλαρίωνος καὶ Καθηγουμένου
τῆς Σεβασμίας Μονῆς τῆς ὑπερενδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτό-
κου οὗ τῆ ἐπονυμία τοῦ ημαστούνη διὰ συγγενείας καὶ ἐξόδου
τοῦ τιμιωτάτου Μοναχοῦ κυρίου Γερασίμου καὶ υἱοῦ τοῦ κτί-
τορος καὶ ἐπέδωθη ἐν τῇ τοιαύτῃ ἁγίᾳ Μονῇ ἐγράφη δὲ διὰ
χειρὸς Θεοδώρου ἀμαρτωλοῦ ἀναγνώστου καλλιγράφου τοῦ Κα-
λοπούλου μηνὶ Νοεμβρίου ἐε ἡμέρᾳ Παρασκευῆ ἐνδ. δ'. ἔτους
.ΓΧηΔ (= 6694 = 1186) καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχεσθαι ἡμῖν ἵνα
διὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν ὑμῶν εὐρωμεν ἔλεος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως
ἀμήν. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ
αἰῶνος. Δόξα τῷ Θεῷ ἀμήν τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν θεῷ χάρις.

+ Γλκθ ωλς λᾶν

Γλμθ ωλςθ εἶμ + (¹)

Ὁ Ἅγιος Ῥπάτιος. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ὑπα-
τίου ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

1323 Σεπτεμβρίου 10 χεῖρ Ἰωνᾶ Μοναχοῦ

Ἐπὶ Ἐπιταφίου χρυσοκεντήτου.

+ Μνήσθητι Σῶτερ Χριστέ τοὺς σοὺς οἰκέτας Ἀσάνη καὶ Δοκένης
καὶ τῶν γεννητόρων τούτου ὅσπερ τοῦ ληστοῦ ἐμνήσθης ἐπὶ ξύλου
καὶ καταξίωσον τούτους τῆς οὐρανόου Βασιλείας σου ἀχοδ 1674.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ, πλὴν τούτων ἐπεσκέφθημεν τὴν θέσιν, ἐν ἧ,
καὶ ἰσχυρὰν παρὰδοσιν, ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀναφέρεται ὅτι ἐκήρυξεν
ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐνθα εὐρηται ὑπὸ γῆν ἁγίασμα, καλούμενον
«τοῦ Ἁγίου Παύλου».

(¹) Κρυπτογραφικὴ σημείωσις ὡς εἶθισται ἐν πολλοῖς χειρογράφοις.

Ἐπερὶ τούτου ἐπὶ τοῦ τοίχου εὐ-
ρηται σταυρὸς μαρμάρινος, ἐφ' οὗ αἱ
λέξεις **ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ**.

Καὶ ὑπ' αὐτὸν ἡ ἐπιγραφή

Δαπάνη καὶ ἐπιστάσις

Γεωργίου Βλαβητῆς συζύγου τοῦ Δόμνας

ψυχωσωτηρίας χάριν

Μαΐου 1896

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀρ. 3460.

Ἐπεσκέφθημεν τὴν **θριαμβευτικὴν ἀψίδα** τοῦ **αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου** ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς θύρας τῆς Καλαμαρίας, λαμπροὺς ὑπομνησκουσαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ τοὺς θριάμβους τοῦ αὐτοκράτορος τούτου, ὡς ἡ ἐν Ρώμῃ ἔξωθεν τοῦ Κολοσσαίου μεγαλοπρεπῆς ἀψὶς τοιούτους ὑπομνησκεί εἰς τοὺς ἐν τῇ Δύσει Χριστιανούς (¹).

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τῆς ἀψίδος κατετέθη ἐν τῷ Μουσεῖῳ ὑπ' ἀριθ. 3127.

Ἐπεσκέφθημεν τὸν ἱστορικώτατον ἵππόδρομον, ἐν ᾧ τῇ διαταγῇ τοῦ Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου ἐγένετο ἡ σφαγὴ τῶν 7000 ἀνατιῶν, ἕνεκα τῆς σφαγῆς τοῦ στρατηγοῦ Βερίχου (²), ἧς ἕνεκα ἐν Μεδιολάνοις ὁ ἱερός Ἀμβρόσιος καθυπέβαλεν τὸν Αὐτοκράτορα τοῦτον εἰς αὐστηρὰν μετάνοιαν, ἀπαγορεύσας αὐτῷ τὴν εἰς τὸν ναὸν εἴσοδον (³).

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἔκειτο ὁ ἀρχαῖος ἵππόδρομος κατετέθη ἐν τῷ Μουσεῖῳ ὑπ' ἀριθ. 3459.

Ἐπεσκέφθημεν τὸ καλούμενον «**φρούριον τοῦ Λέοντος**», ὅπερ ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ ἀμέσως ὑπὸ τὰς ἐπάλξεις φέρει ὠραῖον κεραμοπλαστικὸν διάκοσμον τὸν ἐλληνικὸν μαϊανδρον.

(¹) Πρβλ. Δελτ. Δ. σελ. 56 εἰκ. 12.

(²) Μελέτ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Τόμ. 463.

(³) Θεοδωρήτου Ἐκκλ. Ἱστορ. V. 18. Σωζομ. VII. 26 πρβλ. Δελτ. Δ. σελ. 37.

Ἐπὶ τούτου δὲ διὰ κεραμοπλαστικῶν στοιχείων εἰσὶ τὰ γράμματα, ΚΠΛΙ. καὶ Σταυρὸς φέρων τὰ 4 γράμματα ταῦτα.

$$\frac{\chi}{\pi} \left| \frac{\phi}{\phi} \right. \text{ ἀντὶ } \left. \frac{\phi}{\phi} \right| \frac{\chi}{\pi} = \text{Φῶς Χριστοῦ Φαίνει Πᾶσι}$$

Πρὸς δὲ ἐπὶ τῇ ὀπισθίᾳ πύλῃ τοῦ φρουρίου ἐπὶ παραστάδος ἐκ λίθου λευκοῦ μαρμάρου ἀναγινώσκομεν :

ΑΝΗΓΕΡΘΗ Η ΠΑΡΟΥ
 ΣΑ ΠΥΛΗ ΩΡΙΣΜΩΙ ΤΗΣ
 ΚΡΑΤΑΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΙΑΣ ΗΜΩΝ
 ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ
 ΚΥΡΑΣ ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙ
 ΟΛΟΓΙΝΗΣ ΥΠΗΡΕΤΗΣΑΝΤΟΣ
 ΚΑΣΤΡΟΦΥΛΑΚΟΣ (¹) ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΑΜΑΩ
 [ΤΟΥ] ΚΟΜ[ΝΗΝΟΥ] ΤΩΙ ϚΩΤΙ [=1292].
 ΙΝΔ Θ

Ἐπεσκέφθημεν τὸν ἐν τῇ παραλία ὑψηλὸν Πύργον, τὸν λευκὸν καλούμενον, εἰς ὃν κατεκλείσθη Λέων ὁ Σοφὸς (²), καὶ ἐν ᾧ ἀναφέρεται ὅτι οὗτος συνεγράψατο τὰ ἕνδεκα Ἐφθινά. (Φωτογραφικὰ ἀπότυπα ὑπ' ἀριθ. 3125. 3126).

Ἐπὶ χειρογράφου Εὐαγγελίου, κτήματος τοῦ ἐν Θεσσαλονίκη

(¹) Ὁ Kirchof ἀναγινώσκει καιροφύλακος· καὶ ἐρμηνεύει χαρτοφύλακος· δὲν ἀναγινώσκει δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ 8ου στίχου (C. I. G. Τόμ. IV). Τὸν τίτλον τοῦ Καστροφύλακος εὐρίσκομεν καὶ εἰς ἐκδοτήριον ἔγγραφον τοῦ 1344 Ὑπομονῆς τῆς μοναχῆς ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Παπαγεωργίου (Σέρραι σελ. 72). φῖ ἐν μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἐπιγραφῶν ἀναγινώσκομεν :

+ Ὁ δοῦλος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Βασιλέως Λέων ὁ Ἀζανίτου καὶ καστροφύλαξ Σερρῶν.

(²) Εἰς τοὺς παπηγυρικοὺς λόγους Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ἐκδοθέντας ὑπὸ Ἀκακίου Ἱερομονάχου, εὑρηται ὁμιλία ρηθεῖσα ὑπὸ Λέοντος, «ὅτε ἐν τῇ τοῦ ἀοιδίου Ἡλιοῦ παηγύρῃ... ἐκ φυλακῆς καὶ τῶν λοιπῶν συμφορῶν οὗτος ὁ βασιλεὺς ἀπήλλακτο, καταδικασθεὶς παρὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς» (Ἐκδ. Ἀθηνῶν. 1868. σελ. 259).

Γραμματέως τοῦ Ἑλλ. Προξενείου κ. Σωτ. Ἀστεριάδου ἀνεγνωμεν :

«+ θεοῦ τὸ δῶρον καὶ | Ὑακίνθου πόνος διακόνου»

Ὁ αὐτὸς ἐπέδειξεν ἡμῖν καὶ βούλαν χρυσοῦν (χρυσόβουλον), φέρουσαν ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς IC. XC. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΩΝ

Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ὄψεως ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἀνδρονίκου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩΙ ΤΩΙ ΘΕΩΙ
ΠΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΩΜΑΙΩΝ⁽¹⁾

Γ Α Λ Α Τ Ι Σ Τ Α

Ἐν τῷ χωρίῳ Γαλάτιστα, (ὑπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν Ἀρδαμαρίου) ⁽²⁾ ὑπάρχουσι οἱ ἐξῆς ἐξ ναοί

ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου,⁽³⁾ ὁ τῆς Πανα-

⁽¹⁾ Κατὰ πληροφορίαν τοῦ αὐτοῦ κ. Σωτ. Ἀστεριάδου ἐν τῇ θύσει Χορταίτη ἐπὶ ἐρειπίων Ἐκκλησίας ἀρχαίας Μονῆς εὑρηται ἐπὶ μαρμάρου ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη

ΤΗΣ ΓΗΣ ΟΜΜ | ΛΗΤΑΧΤ.

Διὰ δὲ μελάνης ἐπὶ ἐτέρον μαρμάρου

ΕΝ ΕΤΕΙ ΓΩΞΒ ΙΝΔ' Ζ'. 6862=1534.

⁽²⁾ Τὸ χωρίον Ἀρδαμάριον ἀπέχει τῆς Γαλατίτιδος περὶ τὰς πέντε ὥρας.

⁽³⁾ Ἐπὶ τῆς βρύσεως τῆς Μητροπόλεως εὑρηται ἐντετοιχισμένον θωράκιον χριστιανικῶν διαστύλων πρὸς δὲ ἡ προχριστιανικὴ ἐπιγραφὴ

.
ΚΟΥΣ ΜΕ
ΤΑ ΤΩΝ ΤΕ
ΚΝΩΝ ΚΑΙ
ΝΕΙΚΟΥΝΟΣ
ΤΗΣ ΠΕΝΘΕ
ΡΑΣ ΟΥΑΛΕ
ΡΙΑ ΤΗ ΣΥΒΙ
Ω ΜΝΕΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ

γίας, ὁ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὁ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ὁ τοῦ
Προδρομοῦ καὶ ὁ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου.

+ Ὁ θεῖος οὗτος καὶ πανσεβαστος οἶκος
 τοῦ πανενδόξου μάρτυρος Γεωργίου
 ἀνεκαίνισθη συνδρομῇ τε καὶ πόμφῃ
 τῶν ἐνοριτῶν καὶ ἄλλων φιλοχρίστων
 ἐπὶ Ἱγνατίου τοῦ σοφοῦ Ἱεράρχου
 Ἀθανασίου Βρετᾶ ὄντος ἐφόρου
 ἐν ἔτει αωιγ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον
 σχεδιασθῆντα ἐχαράχθη χεῖρὶ ππ[Παπᾶ] Μόσχου

Ὁ ἀναφερόμενος δ' οὗτος σοφὸς Ἱγνάτιος ἐστίν, ὁ καὶ ἄλλοθεν
ὡς τοιοῦτος γνωσκόμενος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐλληνικῆς ἐπα-
ρασιάζεως (¹).

Ἐπὶ ἐτέρου μαρμάρου στρογγύλου, ἐφ' οὗ στανρός, ἡ χρονο-
λογία

1814

ΒΑΣΙΛΙΚΟ

Ἐν τῷ χωρίῳ Βασιλικό, τῷ περὶ τὰς 400 οἰκίας ἔχοντι, ἐν
τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐπὶ τῆς ΜΔ γωνίας ἐπὶ
πύρου λίθου

IC	XC
NI	KA
18	20

Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δὲ τοῦ ναοῦ ἐπὶ λευκοῦ μαρμάρου προχριστιανικὴ ἐπιγραφή
ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΩΡΟΣ | ΙΕΡΩΝΟΣ

Ἐπὶ τοῦ νοτίου κλίτους τοῦ κυρίως ναοῦ ἑτέρα προχριστιανικὴ ἐπιγραφή
ΤΟΥ ΚΑΙ
C]ΕΡΑΠΙΩΝ

(¹) Περὶ τοῦ ἀληθῶς διασήμου καὶ λογιωτάτου ἐπισκόπου Ἱγνατίου τούτου,
ὅστις ἐτελεύτησε τῷ 1839, ὄρα' Οἰκονόμου, Σωζόμενα Ἐκκλησιαστικά Συγγρ.
Τομ. β'. σελ. 72.

Σ Ε Ρ Ρ Α Ι

Τῇ 3 Αὐγούστου ἀφίχθημεν εἰς Σέρρας ⁽¹⁾, λίαν εὐγενῶς καὶ φιλοφρόνως φιλοξενηθέντες ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε ρέκτου ἡμετέρου προξένου κ. Ἰ. Στουρνάρα, εὐτυχήσαντες συγχρόνως νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἐνθέρμως τῶν πατέρων ἐχομένην ἡμετέραν ἑλληνικὴν Κοινότητα, τὸν Μητροπολίτην Σερρῶν κ. Γρηγόριον, (ἀδελφὸν τοῦ νῦν ἐν μακαριστοῖς ἀρχιεπισκόπου Χαλκίδος Εὐγενίου), τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας τῆς ὥραιας ταύτης πόλεως, ὡς καὶ τὸν σοφὸν διδάσκαλον τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων κ. Ἰω. Τσικόπουλον.

Ἐν Σέρραις ἐπεσκέφθημεν πάντας τοὺς ἐν αὐταῖς ναοὺς καὶ τὰ παρεκκλήσια, τὸ φρούριον, τὴν Βιβλιοθήκην κλ., λεπτομερῶς πάντα ταῦτα ἐξετάσαντες καὶ πάσας τὰς ἐν αὐτοῖς ἐπιγραφὰς ἀντιγράψαντες.

Α'. Οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι. Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, ἐστὶ Βασιλικὴ τρικλίτος.

1 — Ἐξῶθεν τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων διὰ κεραμοπλαστικῶν στοιχείων ἐν μιᾷ σειρᾷ ἀναγινώσκομεν :

ΕΝ ΕΤΕΙ ΑΥΚΕ + Ο ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΜΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΣΕΡΡΩΝ ΣΤΕΦΑΝΟΣ [Ο ΚΤ]ΙΤΩΡ ⁽²⁾.

Προφανῶς πρόκειται περὶ μεγάλης μεταγενεστέρας ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ, καθόσον τὸ ἐν τῷ μύακι ψηφοθέτημα, ἡ διάταξις τοῦ ναοῦ, καὶ τὰ περὶ τὸν ναὸν ἀρχιτεκτονικὰ συντρίμματα κλ., μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἐστὶ Βασιλικὴ 1β'.—1γ'. αἰῶνος. (Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ναοῦ ὑπ' ἀριθ. 3358· τοῦ δὲ μύακος ὑπ' ἀριθ. 3359).

2 — Ἐπεράνω τῆς θύρας τοῦ κωδωνοστασίου.

Ἐκτίσθη ἐπὶ Νεοφύτου | τοῦ των Σερρῶν Μητρο | πολίτου καὶ
διὰ συνδρομῆς τῶν πολιτῶν | ἐν ἔτει 1868 Μαΐου 23.

⁽¹⁾ Ἀξιόλογον περιγραφὴν περὶ τῆς πόλεως Σερρῶν ἐξέδωκεν ὁ λόγιος φίλος κ. Παπαγεωργίου· Αἱ Σέρραι. Λειψία. 1894.

⁽²⁾ Παπαγ. σελ. 34.

3— Ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου εὔρηται ἀναγεγλυμμένη εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἰβ'.—ιγ'. αἰῶνος,

IC	XC	(Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3360) (¹).
OE	ΓΕ'	
BE	TH	
P	C	

4— Ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ ἐξωτερικῶς εὔρηται τῆς αὐτῆς ἐποχῆς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἐπιγραφομένη·

MP	ΘΥ	(Πρὸβλ. Παπαγεωργ. σελ. 34 καὶ Πίναξ. III).
H	ΛΥ'	
ΠΟ	ΤΡΕ	
NO	A	

Ταύτης φωτογραφικὸν ἀπότυπον ἰδὲ ὑπ' ἀριθ. 3361.

Ἐσαύτως ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἐφωτογραφήσαμεν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου μετὰ τινος ἐπὶ μαρμάρου ἀρχιτεκτονικοῦ κοσμήματος, οὗ φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3384.

5— Ἐξω τοῦ νάρθηκος ἐπὶ τοῦ τοίχου

Ἀνακαινίσθη ἡ μητρόπολις | Σερρών ἐν ἔτει 1853 ὀκτωβρίου 8 | ὑπὸ τὸν ἐπίτροπον Γεώργιον | Σκαμπαλῆν

6— Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ναοῦ ἐπὶ λευκοῦ μαρμάρου

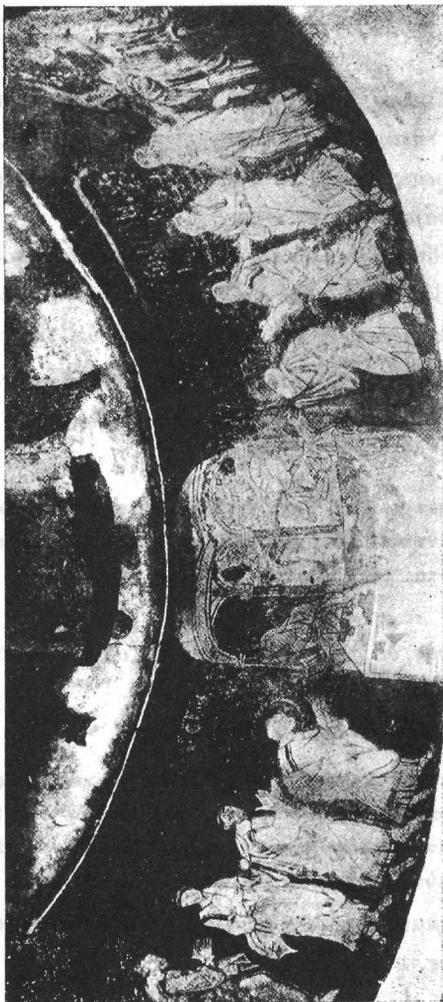
Διὰ ἐνθίμισιν τοῦ νιρ [ου] ὅπου γιμῆζι ηεκλησία ν[ε] | ρο καὶ ησαυτιν τιν πέτρα ἀποκάτου ηνι του κυρίζη καὶ πηγενι στῆν ἐξόπορτα | ἀπὸ μέσα εχι τριπα με | πλακκ (=ου)ς ἀπὸ πάνου καὶ | ἀποκι ἐξο στοῦ δρόμου πι | γενη τον κατίφορου ἡς τῆν ἀγία φωτίδα τρέχει ενετι 1871.

Ἐν τῇ κόγχῃ τοῦ ἱεροῦ βήματος εὔρηται λαμπρὸν ψηφιδέτημα ΙΒ'.—ΙΓ'. αἰῶνος τῆς γνωστῆς ἀγιογραφικῆς παραστάσεως «Δάβετε φάγετε..» καὶ «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες»· (Εἰκὼν 1 καὶ 2).

Ἐπὶ κιβώριον ἀγίας Τραπέζης παρίσταται ὁ Ἰησοῦς ἀριστερᾷ μὲν τῷ δρόνῳ δίδων τὸν ἅγιον ἄρτον, δεξιᾷ δὲ τὸ ἅγιον ποτήριον.

(¹) Παπαγεωργ. σελ. 34 Πίναξ III.

Ἀρχικῶς τὸ ψηφοδέτημα τοῦτο εἶχε μῆκος 10,10 ὕψ. δὲ 2.55· ἀτυχῶς ὁμως ἔνεκα τῆς ὀπισθεν ἐπιχώσεως καὶ τῆς ὑγρασίας τῶν ριζῶν τῶν δένδρων, αἵτινες διεσιέδυσαν διὰ μέσον τοῦ τοίχου,

Εἰκὼν 1.

Εἰκὼν τοῦ «Δύσετε φάγετε...» καὶ «Πιετε ἐξ αὐτοῦ...»
Ψηφοδέτημα ἐβ—υ αἰῶνος ἐν τῷ ἐν Σέγγραις Μητροπολιτικῷ
ναῶ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων.

ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ τούτου ψηφοδετήματος νῦν διεσώθη τμήμα μή-
κους 7.20 καὶ πλ. 2.15.

Οὕτως ἀριστερᾷ τῶν δρῶντι διεσώθησαν τέσσαρες τῶν μαθητῶν

ἐν ψηφοθετικῇ τέχνῃ, καὶ δύο πρὸς τ' ἄκρα ἀναπαρασταθέντες ἐφ' ὕγρασις. Δεξιᾷ δὲ διεσώθησαν τρεῖς μόνον ἐν ψηφίσι καὶ τοῦ τετάρτου τμήμα τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ μόνον μέρους· τὸ ἄνω δὲ μέρος τούτου ὡς καὶ δύο πρὸς τὰ ἄκρα μαθηταὶ ἀνεκαινίσθησαν ἐφ' ὕγρασις. Μέγα ἐπίσης μέρος τῆς ἁγίας Τραπεζῆς τοῦ ψηφοθετήματος τούτου εἶνε κατεστραμμένον.

Ἐξ ὅσων ἐν Σικελίᾳ ἐδιδάχθημεν περὶ τῆς στερεοποιήσεως τῶν ψηφοθεμάτων, ἐπιτηδειότατον ἐκεῖσε εὐρόντες τεχνίτην, δαπάνῃ τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας, καλῶς τὸ ψηφοθέτημα τοῦτο ἐστερεοποιήσαμεν καὶ ἐκαθαρίσαμεν.

Φωτογραφικὰ ἀπότυπα τοῦ ἐν τῷ μύακι ψηφοθετήματος τούτου ὑπ' ἀριθ. 3363—3372· δύο δὲ εἰκόνων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου, ἀποκειμένων ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ὑπ' ἀριθ. 3385.

Γ— Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ ἱεροῦ εἶδομεν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ, κρατοῦντος εὐαγγέλιον, ἐφ' οὗ ἀναγινώσκομεν

Τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου τὸ ὑπὲρ ἡμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε καὶ τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δεῖ· πνῆσαι λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἢ Καινὴ Διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου.

Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς δὲ τοῦ Ἰησοῦ ρεεὶ τὸ ζωήρουν αἷμα ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου.

Σ— Ὑπὸ τὴν εἰκόνα ταύτην ἀνέγνωμεν

Ἰστορῆται τὸ καταπέτασμα ⁽¹⁾ ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω τῆς Μητροπαρθένου κόρης διὰ συνδρυμῆς κόπου του καὶ ἐξόδου τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Σερρῶν κυρίου κυρίου Κυρίλλου διὰ μνιμῶσυνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Νηκεῖτα ἱερέως.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι διεσώθη ἀξιόλογον μικρὸν τεμάχιον μαροψηφοθετήματος.

Ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ μέγας ἀρχιερεὺς.

(1) Νοεῖται τὸ εἰκονοστάσιον, εἰς δ' ἀρχικῶς ἔκειτο ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ Ἰησοῦ.

Εἰκὼν 2.— Ὁ Ἰησοῦς δίδων τὸν ἄρτον τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς.

9— 'Υφ' ἦν ἀναγινώσκομεν

Λύσειν κακῶν δὸς Χριστέ μου τῷ δούλῳ σου δια | μάντη Ζάχαρι.

10— 'Υπὸ δὲ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου.

+ Χατζηπανταζῆν τὸν δούλον σου Κυρία γλυκυτάτη, ἀπάλλαξον
κολάσεως Μαρία παμφασεστάτη. αφνζ'. (1757)

11— 'Επὶ τῶν κάτω δὲ ὠραίων Πυλῶν, ἐφ' ὧν εἰσι ἀναγε-
γλυμμένα πιηνά, τρώγοντα σταφυλὰς ἐκ κανίστρου, ἐπὶ μὲν τοῦ
ἐνὸς φύλλον.

Λί θεῖαι αὗται πύλαι ἄδρᾶ δαπάνη | υἱοῦ τοῦ Κήπου Μιχαήλ
τῶν ἐκ Σερρῶν | ἀμφοῖν προσκυνητῶν τοῦ ἀγίου τάφου | ἐσκευά-
σθησαν παγκάλλως τε ἀρίστως | πατρός μὲν τὸ τέμπλος, υ φιοῦ
(=ύφ· υἱοῦ) δ' αἱ πύλαι | ψυχικῆς αὐτῶν εἵνεκα σωτηρίας —
αψξε (1763) 'Οκτωμβρίου.

12— 'Επὶ δὲ τῆς ἐτέρας

Τοῦ Μιχαήλ προσκυνητοῦ τῶν πυλῶν ἡ δαπάνη | τοῦ Χατζῆ Κή-
που τοῦ υἱοῦ του ἐκ' Σερρῶν τυγχάνει | ᾧ Μιχαήλ προσκυνητῆ ὁ
Κύριος δωρήσει μῆκος | ζωῆς τε τ' (=τὴν) ἔξοδον καὶ τοῦ τέμπλου
ποιήσει εἰς | πταισμάτων ἄφεσιν καὶ σωτηρίαν καὶ ἀνεσπέρου φῶτός
κλη | ρονσμίαν.

13— 'Υπὸ τὴν εἰκόνα τῶν Ἁγίων Θεοδώρων.

Λήσεις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ 'Ιωακείμ ἀρχιδιακόνου τῆς αὐτῆς
ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Σερρῶν αφνζ'. Νοεμβρίου χεῖρ 'Ιωάννου
Σαμίου.

14— 'Υπὸ τὴν εἰκόνα τῆς ἀποτομῆς τοῦ Προδρόμου.

Τὸν 'Ιωάννην, Πρόδρομε, τὸν ἐκ Μεσόβου ὄντα | διάσωζε ταῖς
σαῖς λιταῖς, ὡς τὴν δαπάνην δόντα.

15— 'Επὶ εἰκόνας ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ τῆς Προθέσεως, ἐν ἧ
εἰκονίζονται οἱ Ἁγιοι Θεόδωροι, πρὸς οὓς ἐπιφαίνεται ἡ Θεοτόκος,
δπισθεν δὲ τῶν μεγαλομαρτύρων συμπαρίσταται καὶ ὁ Σερραῶν
Γεννάδιος, ἀναγινώσκομεν

'Ο πανιερώτατος καὶ ὑπέριμος Μητροπολίτης | Σερρῶν Γεννάδιος
καὶ κτίτωρ τῆς ἀγίας | τραπέζης τῆς μεγάλης Λαύρας ἐν τοῖς
ἀγίοις μεγαλομάρτυσι Θεοδώροις.

16—'Επὶ εἰκόνας δὲ τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ «ὁ ἅγιος Λουκᾶς Ποιμὴν Θηβῶν».

Τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ γε εἰκὼν ἦδε τῆς συμμορίας ὑπάρχει Μπασματζήδων (¹) πάντας ὁ Θεὸς τάξει ἐν χώρᾳ ζώντων αψ50 (1769) Φεβρουαρίου κδ'.

Φωτογρ. ἀπότυπον τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ ὑπ' ἀριθ. 3362.

'Αρχιτεκτονικὴ κάτοψις τοῦ ναοῦ ὑπ' ἀριθ. 3285.

17—'Επὶ ἐσμάλτωμένων δὲ ἀξιολόγον τέχνης ἑξαπτερίγων, ἐφ' ὧν εἰκονίζεται ἀφ' ἑνὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀγένειος «Ο ΕΜΜΑ-ΝΟΥΗΛ», ἀφ' ἑτέρου δέ, ὁ Ἰησοῦς, καθήμενος ἐπὶ θρόνον ὡς μέγας ἀρχιερεὺς, ἀνέγνωμεν, ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως :

+ Τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ᾄδοντα, βοῶντα, κεκραγῶτα καὶ λέγοντα
"Ἄγιος, "Ἄγιος, "Ἄγιος, κύριος Σαβαώθ πλήρης ὁ οὐρα- ||

ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης ὄψεως

+ νὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου ὡσανά ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις εὐλο-
γημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου ὡσανά ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3373. 3376. 3377.

18—'Ωσαύτως μετὰ τῶν ἑξαπτερίγων εἶδομεν Σταυρὸν λόγον ἀξίας ἀρχαίας χριστιανικῆς τέχνης, ἔχοντα εἰς τὰ ἄκρα μεταγενεστί-
ρας προσθήκας Ρωσικῆς τέχνης. Φωτογραφικὰ ἀτύπυπα ὑπ' ἀριθ. 3373. 3374. 3375.

'Ωσαύτως ἐν τῷ ναῷ ἀπεθανμάσαμεν λαμπρὸν χρυσοκέντητον ἐπιτάφιον πλήρη μαργάρων μήκους 2.10 πλάτους 1.67· ἐφ' οὗ ἀναγινώσκομεν :

«ELISABETHA DORFFMAISTEPRIIN FECIT 1774 VIENNÉ»

19—'Ανω

'Ο Εὐσχήμων Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ξύλου — ἀπέθετο.

20— Κάτω δὲ

Ταῖς μυροφόραις γυναίξι· — εἰδείχθη ἀλλότριος.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τούτου ὑπ' ἀριθ. 3378.

(¹) Ἐμποροὶ γυναικείων ὑφασμάτων.

21— 'Επί δίσκου τουρκικῆς τέχνης, ὄπισθεν :

+ 'Ο παρὸν δίσκος ὑπάρχει τῆς ἀγιοτάτοις Μοιτροπόλεως Σερρών τὸν ἀγίων Θεοδώρων ἀφ'ἑξ (1763) μαίου κ'.

'Επὶ τοῦ ἐδάφους δὲ, ἔξωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ, παρετηροῦμεν ἀξέστους μεγάλας πλάκας, ἅς τῇ 10 Αἰγούστου δι' ἐκκαφῆς ἀνατρέψαντες, εἶδομεν ὅτι αὐταὶ ἀπετέλουν ποτὲ ἀξιολόγους πλευρὰς ἐπισκοπικοῦ θρόνου ΙΒ'.—ΙΓ'. αἰῶνος ὑψ. 2.15. 0,90. Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τούτων ἐπ' ἀριθ. 3386.

22— 'Εν τῷ σκευοφυλακείῳ τῆς Μητροπόλεως, ἐπὶ ἀργυροῦ διβαμβούλου ἀνίγνωμεν :

+ 'Αφιερώθη τὸ παρὸν διβάμπουλον ἐν τῷ ναῷ των ἀγίων Θεοδώρων τῆς Μιτροπόλεως Σερρών ὑπὸ τοῦ εὐσεβεστάτου αὐθέντου Οὐγγροβλ | αχίας Κυρίου Κυρίου 'Ιωάννου Ράδουλα Βοεβόνδα ἀρχιερατεῦοντος τοῦ πανιερωτάτου Μιτροπολίτου Σερρών Κυρίου αχ'ξθ' (1669).

23— 'Επὶ μικροῦ χερνίβου

+ 'Αφιερώθη τὸ παρὸν παρὰ τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Σερρών Κυρίου Κυρίλλου + τῆς τὸν θεῖον τοῦτον ναὸν τοῦ μεγάλου Θεοδώρου κατὰ πόνον 'Ιωάννου αχ'νζ' (1657).

24— 'Επὶ λίαν δὲ πρωιοτύπου ζέοντος, ἔσωτερικῶς κεχωρισμένοι εἰς δύο, διὰ τὴν θέσιν τοῦ ὕδατος καὶ τὴν τοῦ οἴνου, (καὶ ἄτινες ἐν τῇ ἐκχύσει), ἐνοῦνται ἀναγινώσκομεν :

ΕΝ ΕΤΕΙ ΑΨΒ + ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΚΑ
ΕΞΟΔΟΥ ΓΑΟΡΟΥ (Γρηγορίου;) ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ
ΕΚ ΝΗΣΟΥ ΜΥΚΟΝΟΣ. ΕΙΣ ΠΑΤΖΑΡΤΖΙΚΗ (¹)
ΜΛΑΔΕΝΟΣ (;)

25— 'Επὶ ποιμαντικῆς ῥάβδου

ΤΟΥ ΠΑΝΙ || ΕΡΩΤΑΤΟΥ ΚΕΙ ΛΟΓΙΩ || ΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟ || ΠΟΛΙΤΟΥ Σ || ΕΡΡΩΝ ΚΥ || ΡΙΟΥ ΚΙΡΙΑ-
Λ || ΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟ ΝΙΣΣΙΡΕΩΣ Ο || ΠΛΟΝ ΣΩΤΗ-
ΡΙΟΝ ΨΥΧΩΝ 1665.

(¹) κωμόπολις

26— Ἐπὶ ἀργυρεπιχρῶσου λαβίδος

С К П М М X (;

27— Ἐπὶ ἀργυροῦ στεφάνου ἔχοντος τρεῖς λίθους τιμίους

1772 ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤ(Ο)ΚΟΥ ΒΛΑΧΕΡ-
ΝΑΣ ΕΠΙΣΤΑΤΗΣ ΔΜΑΚΙΑ ΠΤΖΗ

28 — Ἐπὶ ἐτίρον ἀργυροῦ στεφάνου ἔχοντος τρεῖς λίθους
τιμίους

1772 ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΒΛΑΧΕΡ-
ΝΑΣ ΕΠΙΣΤΑΤΗΣ ΔΜΑΚΙΑ ΠΤΖΗ

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τῶν ἐν σκευοφυλακείῳ ἀποκειμένων
ιερωῶν σκευῶν κατεθέσαμεν ἐν τῷ Μουσεῖῳ ὑπ' ἀριθ. 3383.

29 — Ἐπὶ μικροῦ ὠμοφορίου

† ΤΟ] ΠΑΡΟΝ ΩΜΟΦΟΡΙΟΝ ΥΠΑ[Ρ] | ΧΕΙ ΤΟΥ
ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟ | [ΠΟΛΙ]ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΩΝ
ΠΑΤΡΩΝ ΥΠΕΡΤΙΜΟΥ Κ[ΑΙ] ΕΞΑΡΧΟΥ ΠΑΣΗΣ
ΑΧΑΪΑΣ ΚΥΡΟΥ ΘΕΟ[ΦΑΝΟΥΣ | Κ]ΑΙ ΑΦΙΕΡΩΘΗ
ΠΑΡ' ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΤΗ: ΠΕΡΙΦΗ[ΜΩ | Α]ΓΙΩΤΑΤΗ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ ΣΕΡΡΩΝ ΕΝ ΕΤΕΙ 'ΖΡΚ (7120 =
1612) ΙΝΔ. ΙΕ

30— Ἐπὶ χρυσοκεντήτων ὑπομανικίων, ἐφ' ὧν ἐπὶ μὲν τοῦ
ἀριστεροῦ ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ

† ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΤΗΝ ΔΟΥΛΗΝ ΣΟΥ
ΕΒΑΓΓΕΛΗΣΡΗΑ (= Εὐαγγελίστρια).

31— Ἐπὶ δὲ τοῦ δεξιοῦ

ΤΑ ΠΑΡΟΝΤΑ ΕΠΙΜΑΝΙΚΑ ΥΠΑΡΧΟΥΣΙ ΕΜΟΥ
САВВА ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΑΦΙΕΡΟСА ΕΙΣ
ΤΗΝ ΚΟСΝИТЗА ΕΠΙ ΕΤΟΥС ΑΨС (1706)

32— Ἐπὶ χρυσοκεντήτου ἐπιτραχηλίου λαμπρᾶς τέχνης

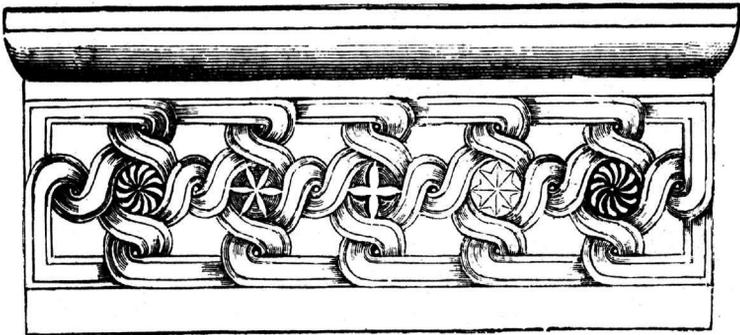
† Τοῦ ἀρχιεπίτου Δανιὴλ Σερρών δὲ ἐπαρχίας | Μεγάλων Θεοδώ-
ρων τε ἁγίων | ἐκκλησίας ὅστις τὸ ἀφιέρωσε ψυχῆς τε σωτηρίας νά
ῆναι μετὰ θάνατον ταύτης τῆς ἐκκλησίας ἐν ἔτει αριω (σωτηρίῳ)
αχμς (1640).

33— Ἐπὶ δισχιδοῦς ἐπιτραχηλίου

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ ΣΕΡΡΩΝ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Ἔργον περίπου τοῦ 1600.

Φωτογραφικὰ ἀπότυπα τῶν ἐν τῷ σκενοφυλακείῳ ἐπιτραχηλίων κατεθέσαμεν ἐπ' ἀριθ. 3382. Τῶν δὲ διὰ μαγγάνου, χρυσοκενιτήτων σταυρῶν καὶ ποταμῶν ὁμοφορίων ἐπ' ἀριθ. 3379—3381. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἀπεθανμάσαμεν καὶ λαμπρὸν πολυκάνδηλον ἐπιχαρίτου χριστ. τέχνης ἐκ 30 ἀργυρῶν κανδηλῶν συνστάμενον.

Εἰκὼν 3.

Ὡσαύτως ἐν τῷ ναῷ περιεσώθη μαρμαρίνη λεκάνη ἁγιασμοῦ διαμέτρον 0,12 βάρους 0,19, ὡς καὶ ποικίλα ἐπὶ μαρμάρων ἀναγεγλυμμένα ἀρχιτεκτονικὰ κοσμήματα, ὧν λόγον ἄξιον τὸ ἐνιαῦθα δημοσιευόμενον (Εἰκ. 3).

34— Ἐξω τοῦ σκενοφυλακίου ἐπὶ λίθου λευκοῦ μαρμάρου ὕψ. 0,55 πλ. 0,81, εἰς τρία τεμάχια τεθραυσμένον :

† ΙΕΡΟΣ Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΤΟΝ ΣΙΚΟΝ ΕΔΟΜΗ[ΣΑΤΟ ΚΛΗΣΕΙ; (1)]
ΘΕΟΔ[ΩΡΟΥ] ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟ[Υ] (2)

35— 'Επί πλακὸς φερούσης ὀπὴν σωληναρίον βρούσεως, κει-
μένης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς τοῦ δυτικοῦ ἐξωνάρθηκος

† ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΣΩΛΗΝΑΡΙΟΝ ΕΓΓΕ | ΝΕΤΟ ΕΝ-
ΤΑΥΘΑ ΔΙ' ΕΞΟΔΟΥ ΣΙΝ | ΑΔΗΝΟΥ ΤΟΥ ΔΗΓΟΥ
ΤΟΥ ΥΙΟΥ | ΙΑΝΑ ΕΝ ΕΤΕΙ ... ΙΝ | ΔΙΚΤΙΩΝΟΣ ΙΕ'. ;
ΨΘ(3) (7009=1501)

36— 'Εν τῇ αὐλῇ δὲ τῆς Μητροπόλεως ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ
ἐκ Κύπρου 'Επισκόπου Δαφνουσίας Χαρίτωνος

Κεῖται ἐνταῦθα ὁ Χαρίτων | ἐπίσκοπος Δαφνουσίας | Κύπριος
μέλος τῆς ἱερᾶς Μονῆς | τοῦ τιμίου Προδρόμου | καὶ γενναῖος συν-
δρομητῆς τῶν κοινῶν καταστημάτων τῆς πόλεως Σερρών 1872 |
αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη | διὰ | Θεοδοσίου Ἐγουμένου τῆς 'Ι. Μ. τοῦ
Τ. Προδρόμου.

'Ωσαύτως ἐν Σέρραις μετὰ πολλῆς ἡμῶν χαρᾶς ἐγνωρίσαμεν
τὸν ἐκ Σάμου σεβάσμιον πνευματικὸν καὶ ἀρχιμανδρίτην κ. 'Απο-
στολίδην, χρηστὸν καὶ ἐνάρετον στρατιώτην τῆς 'Εκκλησίας.

(1) Κυρίως μετὰ τὸ ΕΔΟΜΗ ἀμέσως
ὡς συνέχεια εὔρηται τὰ γράμματα ταῦτα,
ὄν τὴν ἐπιφ. ἀγνοοῦμεν, ἀπλῶς δὲ ἐρω-
τῶμεν μήπως δυνάμεθα νὰ τὰ ἀναγνώσωμεν

ΕΔΟΜΗΣΑΤΟ ΤΗ ΚΛΗΣΕΙ. Ταῦτα ὁ κ. Παπαγεωργίου ἀνα-
γινώσκει ὡς ΣϞ ΙΗ καὶ ἐρμηνεύει 1430. (Αἱ Σέρραι. 1899. σελ. 32 καὶ
Π.ν. ΙΙΙ. 12.)

(2) *Ὅτι τὸ ἐπίθετον καλλίνικος ἀποδίδεται κατὰ γενικὸν κανόνα εἰς τοὺς
ἀγίους μάρτυρας, τοὺς καὶ διὰ τοῦτο καλλινίκους πάντοτε προσονομαζομένους
καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὡς ἀναφέρει ὁ Παπαγεωργίου (σελ. 33), τοῦτο παντὶ
που δῆλον. Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐκ τοῦ κ. Παπαγεωργίου εἰλημμένην ἐδη-
μοσίευσεν καὶ ὁ Δήμιτσας (Μακεδονία' 1896. σελ. 680).

(3) Πιθανῶς ἀνορθογράφως ἐγράφη ἡ χρονολογία ἀντὶ ζθ=7009=1501.

37— Ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ ἐπὶ ἐργοχείρου ἀνέγνωμεν τὴν γνω-
στὴν τῶν Σαμίων ἐπιγραφήν

ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΑΜΟΝ ΕΣΩΣΕ ΤΗΙ 6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1824

Ἐπεσκέφθημεν εἶτα καὶ λεπτομερῶς ἐξητάσαμεν ἅπαντας τοὺς
μετὰ τὴν ἱερὰν Μητροπόλιν ναοὺς καὶ παρεκκλήσια, ἅτινά εἰσιν.

Β'.— Ἡ Ὀδηγήτρια. Πλανθόκτιστον παρεκκλήσιον, κεί-
μενον ὀπισθεν τῆς Μητροπόλεως, καὶ ἔν, οὕτως εἰπεῖν, μετ' αὐτῆς
ἀποτελοῦν οἰκοδόμημα.

38— Ἐπ' αὐτοῦ διὰ κεραμοπλαστικῶν στοιχείων ἀνέγνωμεν

Μ[ΗΤΡΟ]Π[ΟΛΙ]Τ[ΗΣ]
† ΔΑΝΙΗΛ—ΑΧΜ (=1640) (4)

39— Ἐπὶ διπτύχων

. ΑΧΜΔ (=1644) ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΩ

40— Ἐπὶ κολυμβήθρας διαμέτρου 0,47

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΚΑΤΑΜΑΧΗΤΟΥ 1787

Γ'.— Ἡ Ἁγία Παρασκευή. Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας
Παρασκευῆς ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου αἱ εἰκόνες ΙΣ. ΧΣ Ο ΠΑΝ-
ΤΟΚΡΑΤΩΡ καὶ ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ. Ἔργα
νέα ἀνάξια λόγον.

Ἐπὶ τῆς γυναικωνίτιδος εἰκῶν

ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΠΑΝΤΑΣ ΕΛΕΟΥΣΑ

Δ'.— Οἱ Ταξιάρχαι.

41— Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου

Πανήγυριν τελοῦμεν ἐνθάδε | τοῦ παμμεγίστου Μιχαὴλ | Κων-
σταντίνου δὲ καὶ Ἑλένης τιμίας | τῆ 5 Ἀπριλίου 1828.

(4) Πρβλ. Παπαγεωργ. σελ. 34 καὶ Πίναξ III 16.

42—¹Ἐπὶ τοῦ προσκυνηταρίου εὔρηται εἰκὼν ΜΗΡ ΘΟΥ
Η ΕΛΕΟΥΣΑ κατὰ ἐδῶ λεγωμένη ἢ ἀρμενοκρατοῦσα. 1834.
Ἰουνίου χεῖρ Σεργίου γ.

43—¹Ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς στεφάνης τῆς αὐτῆς εἰκόνας
ΜΑΡΗΑ ΑΡΜΗΝ ΚΡΑΤΟΥΣΑ (1)

²Ἔργον συνήθους Βυζαντινῆς τέχνης.

Τὸ ἔτος 1854 δεικνύει τὴν μεταγενεστέραν ἐπισκευὴν τῆς εἰκό-
νος, ἣτις ὡς ἐκ τῶν ὀπισθεν φαίνεται, εἶναι ἔργον δύο περιόπου
αἰώνων.

44—¹Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ἐπεδείχθη ἡμῖν σιδηροῦς σταυρός,
ἐφ' οὗ ἐπὶ τοῦ καθέτου μέρους ἀνέγνωμεν

ΙC ΧC ΝΚ (=NIKA)

45—¹Ἐπὶ τῆς κεραίας τοῦ σταυροῦ Ο ΑΡΧΩΝ ΜΙΧΑΗΛ
Κατ' ἐπιτόπιον ἔθος τὸν σταυρὸν τοῦτον θέτουσιν ἐπὶ τοῦ στή-
θους τῶν μετ' ἀγωνίας ψυχορραγούντων, ὅπως ταχύτερον ἐλευ-
θερωθῶσι τῶν δεινῶν.

Ε'.—¹Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος καὶ Ἁγία Μαρίνα.

46—¹Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου καὶ Ἁγίας Μαρίας
ὑπὸ τὴν εἰκόνα ΙC ΧC Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ ἀνέγνωμεν

αωκζ Δεκεμβρίου δ'. καύχημα Λέσβου καὶ Σερρῶν ἀρχιεθῆτος
τὴν δ' ἀνέθηκε Πορφύριος εἰκόνα χεῖρ Κυριαζῆ ἐξ Αἴνου.

ἔργον μᾶλλον καλῆς τέχνης.

47—¹Ὑπὸ τὴν εἰκόνα ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΘΕΟΝΥΜΦΟΣ

²Ἐν ἔτει αωκζ' Δεκεμβρίου ιβ'. διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ
τιμιωτάτου κυρίου Ἀναστασίου Ἀθανασίου Λαζάρου χεῖρ Κυριαζῆ
ἐξ Αἴνου.

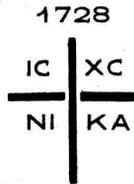
(1) Περὶ τοῦ ἐπιθέτου τοῦτου ἰδὲ Παπαγεωργίου· Σέρραι σελ. 19. 30. ἐπὶ
τῶν λεγῶ λέγεται ἐν Σέρραις ἢ γυναικ' ἀρμένισε = παρεφρόνησε. ἐπομένως
ἀρμενοκρατοῦσα ἢ ἢ τὰ ἀρμενα κρατοῦσα, ἢ Πηδαλιούχος ἢ ἢ Θεοτόκος ἢ τὰς
φρένας παθούσας κρατοῦσα.

48 — ἐπὶ χρυσοκεντήτου ἐπιταφίου μετρίας τέχνης.

Διὰ χειρὸς Ἀποστόλου Χ [=χατζῆ] Βαδέτης

ΣΤ'. — Ἡ Ἁγία Φωτεινὴ (Ἁγία Φωτίδα).

49 — Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου

ΣΤΑΥΡΕ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

18 | 74

1728 ΙΝΔ. ΕΚΤΗ Σ'.

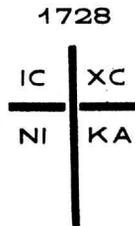
ΒΟ — Πρὸς δὲ ἡ ἐπιγραφή

ΔΗΛΑ ΣΥΝΔΡΟ

ΜΗC ΚΑΙ ΗΤΟΙ [=καὶ κτητόρων]

ΤΟΡΟΝ ΤΟΝ Α

ΝΑΚΑΙΝΗCΑΝΤΟ [N]

ΤΟΥΤΟΝ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝ CΤΕΡΕΩCΟΝ ΚΗΡΗC

1874

Ζ'. — Ἡ Ἁγία ἐπίσκοψις (Κοίμησις τῆς Θεοτόκου).

ΒΙ — Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας ἐπισκέψεως ἐπὶ τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου ἀνέγνωμεν

«ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΕΠΙCΚΕΨΙC ΤΩΝ ΑCΘΕΝΟΥΝΤΩΝ

1859

52— 'Επί σκεύους δὲ ἁγιασμοῦ (κοιν. μπακιράτσι)

† ΒΑΚΟΥΦΙ ΤΟ ΤΙΣ
ΑΓΙΑΣ ΦΟΤΙΔΑ 1755 †

Η'.— **Ὁ Ἅγιος Συμεών.** 'Εν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Συμεών εὑρομεν ἀρχαιοτάτας ἀδοτηροῦ Βυζ. τύπον εἰκόνας IC. XC Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ καὶ ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΑΚΑΤΑΜΑΧΗΤΟΣ

*Οπισθεν ταύτης εἶναι ἐξωγραφημένη ἑτέρα εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἐπὶ μουσαμᾶ ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΑΚΑΤΑΜΑΧΗΤΟΣ Ἀπὸ ταύτης ἀντεγράφη ἡ νέα εἰκὼν.

53— Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπὸ τὸν τύπον τῆς φιλοξενίας τῶν τριῶν Ἀγγέλων

† ΔΕΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΟΜΠΡΑΣ
ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΤΙ ΖΜΗ ΙΝΔ. Ι[Γ] (7048=1540).

54— Ἐπὶ δίσκου χαλκοῦ

Τοῦ Ἁγίου Γεωργίου βακούφη 1815.

55— Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ εἶδομεν κώδικα μουσικὸν τοῦ 1272.

Θ'.— **Ἡ Ἁγία Βαρβάρα.** Αἱ ἐν τῷ ναῷ ταύτης ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίον εἰκόνας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου εἰσὶν ἔργα τοῦ 1826.

'Εν τῇ γυναικωντίδι τοῦ ναοῦ εὑρηται παλαιὰ εἰκὼν (ῦψους 1,18 πλάτ. 0,78) ἐφ' ἧς εἰκονίζεται ὁ **παιλιὸς τῶν ἡμερῶν**, κάτω δὲ ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα, κρατοῦντες φιλοφρόνως τὴν Θεοτόκον.

*Ἡ παράστασις αὕτη εἰκονίζει τὴν κατὰ τοὺς ἀγιογράφους **κολληκείαν τῆς Θεοτόκου** (*).

(*) Τοιαύτης εἰκόνας εὕρισκομένης ἐν τῷ Καχριέ-Τζαμί, φωτογρ. ἀπότυπον ἰδὲ ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3607.

56 — Ἐν τῷ νάρθηκι εὔρηται ἡ ἐπιγραφή

Η ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ
Τ(;) ΠΑΝΑΓΙΑ ΔΟΧΙΑΝΗ
ΜΑΡΤΙΟΥ Α
ΕΤΟΥΣ 1826

Γ'. — Ὁ Ἅγιος Γεώργιος τῶν Γουναράδων.

57 — Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τῷ ἐπικαλουμένῳ τῶν Γουναράδων ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου.

+ Ἀνοικοδομήθη ὁ πα | ρον ναὸς τοῦ ἁγίου | Γεωργίου ἐπὶ Ἰα-
κώβου Μητροπολίτου Σερρῶν | καὶ διὰ δαπάνης Στεργίου. Χ. [= χα-
τζῆ] Ἀποστό | λου προσκυνητοῦ | τῆ Ἀ'. Μαΐου 1838.

58 — Ἐν τῷ ἱερῷ Βήματι εἶδομεν ἀρχαιοτάτην εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἐφ' ἧς ἀνέγνωμεν

«Ο ΕΛΕ | ΥΘΕΡΩΤΗΣ ΗΜΩΝ»

ΙΑ'. — Ὁ Ἅγιος Γεώργιος (ἅγιασμα Ζωοδόχου Πηγῆς).

59 — Ὅναὸς οὗτός ἐστι ἔργον συγχρόνου τέχνης κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἐπιγραφὴν

+ Ἐπὶ | Γρηγορίου | Μητροπολίτου Σερρῶν | τὸ ἅγιασμα τόδε—
τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς | ἀνευρέθη | 1898 | .

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι εἶδομεν μεγάλην εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ ἀναδομένην σχεδὸν εἰς τοὺς πρὸ τῆς ἀλώσεως χρόνους.

ΙΒ'. — Ὁ Ἅγιος Νικόλαος τῶν μποσταν-
τζήδων.

60 — Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου ἀναγινώσκομεν :

Πυρποληθεὶς ὁ ἱερός οὗτος ναὸς κατ' Αὐγουστον τοῦ 1871 | ἀνοι-
κοδομήθη τὸ 1872 ἔτος Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Μητροπο | λίτου ἁγίου
Σερρῶν Κυρίου Κυρίου Νεοφύτου | διὰ συνδρομῆς τοῦ Κ. Ἀθανα-
σίου Μπαμπάσκου Χ. Γεωργίδη.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου IC XC O ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ καὶ ΜΗΡ
ΘΟΥ Η ΡΙΖΑ ΤΟΥ ΙΕΣΣΑΙ

61 — 'Υπ' αὐτὴν ἀναγινώσκομεν

Λύσιν κακῶν δίδου Κύριέ μου | ὄλον ὄλωσ τῷ πόθῳ ᾧ παρθένε
βίον τὸν ἐμόν ἀμαρτημάτων | πλέων ἀποκάθαρρον παρακαλῶ ταχέως
αὐτῶν πρεσβείαις οἱ περίξ σέ ὕμν | οὔσι ἀψμῆ (1748) 'Ιανουα-
ρίου ιθ'.

Ἔργον ἄξιον λόγου

62 — 'Επὶ τῆς εἰκόνοσ τοῦ ἁγίου Νικολάου

1794 δέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Χατζῆ Μανολάκη Σηράκογλου.

ΙΓ. — "Ο "Αγιος Ταξιάρχης.

63 — Εἰς τὸ ἐκ μαρμόρου ὑπέρθυρον χρυσοῖς γράμμασιν

† Αὕτη ἡ ἐκκλησία τῶν παμμεγίστων Ταξιάρχῶν ἀποτεφρωθεῖσα
κατὰ τὸ ἔτος 1849 ἀῦθις ἀνηγέρθη | διὰ προτροπῆς τοῦ Σεβασμιωτά-
του ἁγίου Σερρῶν Κυρίου 'Ιακώβου συνδρομῆ μὲν | καὶ δαπάνη
πολλῶν φιλοχρίστων πολιτῶν τε καὶ ἀλλοδαπῶν ἐπι | μελεία δὲ καὶ
ἐπιστασία τοῦ Κυρίου Γιαννοῦλη Δεσποτίδου | ἐν ἔτει σωτηρίῳ
αῶν' (1880).

Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες τοῦ 'Ιησοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου
εἰσὶν ἔργα συγχρόνου τέχνης.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι περιεσώθη λόγον ἀξία ἱερατικῆ ἔδρα τέχνης
Κλεινοβοῦ.

ΙΔ. — Οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι. Ὁ ναὸς τῶν δώδεκα
Ἀποστόλων ναὸς νέος, οὐδὲν λόγον ἄξιον ἔχει πλὴν τοῦ ἐν τῷ
ἱερῷ βήματι μεταξὺ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς καὶ τῆς Προθέσεως βα-
θέως ἀγιάσματος, εἰς ὃ κατεβαίνομεν διὰ 3—5 ὑψηλῶν βαθμίδων.

63 — Ἐξῶθεν τοῦ ναοῦ ἐπὶ πλακῶς

18		68
Μαίτου		α
IC		XC
NI		KA

ΙΕ'.—**Ἅγιος Βλάσιος.** Ναὸς σύγχρονος

64—Ἐπ' αὐτοῦ

+ Ἀνεκαινίσθη | ἐπιστάσις τοῦ | ἐπιτρόπου Γεωργί | ου Κων-
σταν | τίνου καὶ τῶν | λοιπῶν συναιτίω | των μηνί Μαρτίου 1. αὐοβ.

Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες ΙC ΧC Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑ-
ΤΩΡ καὶ ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΕΛΕΥΣΑ εἰσὶν ἔργα ἀνάξια λόγου.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι εἶδομεν πολλοῦ λόγου ἀξίαν παλαιὰν εἰκόνα
(1,15Χ0,75) Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ο ΟΡΦΑΝΟΤΡΟ-
ΦΟΣ φέρων μετὰ περιλαιμίου φαινῶλιον. Ὁπισθεν ταύτης ἐξω-
γραφήθη ὁ νέος ἅγιος Νικόλαος.

Δεξιᾷ τοῦ ἁγίου εἰκονίζεται ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δίδων αὐτῷ τὸ
ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἀριστερᾷ δὲ ἡ Θεοτόκος δίδουσα αὐτῷ μανδή-
λιον καὶ οὐχὶ ὠμοφόριον κατὰ τὴν συνήθη παράστασιν.

65—Ἐπὸ τὴν εἰκόνα τῶν Ἁγίων Μ. μαρτύρων

Τέχνην μὲν ἤδε Κυριαζῆ Αἰνίτου χάριν δὲ παντάνακτος ἐξ ὕψους
φέρει—1828 φεβρουαρίου 8.

66—Πρὸς δὲ

Πονεῖ πᾶσα περὸς τε | ε ἐπιτήμασι κλεινοῦ | Ἀρχιερεῖ | εὐσεβέων
χριστιανῶν αὐαζ [1827].

Ἔργον τέχνης μᾶλλον καλῆς.

ΙΓ'.—**Ἡ Ἁγία Ἐλεούσα.** Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου

ΙC ΧC Ο ΒΑΣΙΛΕΥC ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕ-
ΓΑC ΑΡΧΙΕΡΕΥC καὶ ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΕΛΕΥΣΑ

67—Ἐπ' αὐτὴν ἀνέγνωμεν

Ἄνανδρε μήτηρ Παρθένε βρεφοτρόφε | οἰκτρὸν ἰκέτην σὺν Θεο-
δόσιον σκέποι.

ἀνιστορήθη ἡ παροῦσα σεβασμία εἰκὼν | τῆς Ὑπερχίας ἡμῶν Θεο-
τόκου Ἐλεούσης | διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ πανοσιωτάτου |
Πρωτοσυγγέλου Κυρίου Θεοδοσίου Κουτλου | μουσιανοῦ εἰς μνημό-
συνον αὐτοῦ καὶ τῶν γονέων αὐλοῦ, (1832) φεβρουαρίου κδ'.

68—'Επί τῆς ἀψίδος, ἐφ' ἧς εἰκονίζεται ἡ πλατυτέρα καὶ ἐξ τῶν ἀγίων ἱεραρχῶν συλλειτουργοῦντες,

Αὗται αἱ ζωγραφίαι τοῦ | ἱεροῦ βήματος ἐξωγῆρα | φήθησαν δι' ἐπιμελείας παρὰ τοῦ Κυρίου Λεοντίου Ἀρχιμανδρίτου | εἰς μνημόσυνον αἰώνιον αὐτοῦ ἔτει 1878 Ἰουν. 20.

69—'Επὶ ἀργυρενδύτου εἰκόνας τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ προσκυνηταρίῳ ἔργου συνήθους Βυζαντινῆς τέχνης τὸ ἔτος

«1766»

70—'Επὶ τοῦ Μεσημβρινοῦ τοίχου

+ Ἀνεκαιίσθη ὁ θεῖος αὐτός | καὶ πάνσεπτος ναός τῆς ὑτέρα | γίας Θεοτόκου Ἁγίας Ελεούσης δι' | ἐπιμελείας καὶ ἐξόδων τοῦ πα | νοσιωτάτου προηγουμένου Κυρίλλου | Κουτλουμουσιανοῦ καὶ τινῶν εὐ | σεβῶν χριστιανῶν συνδρομη | τῶν ἐν ἔτει αἰωλε (1853) κατὰ μῆνα Μάρτιον.

71—'Επὶ τῆς βρύσεως

† ΠΡΩΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΤΛ [ΚΟΥΤ-ΛΟΥΜΟΥΣΙΑΝΟΣ] 1789 ΦΕΒΡ. 10.

72—'Υψηλότερον δὲ ἐπιγραφὴ τοῦ «1731»

ΙΖ'.—'Ο Ἁγιος Παντελεήμων. Ζε ἐπὶ τοῦ εἰκονοσασίου εἰκόνες ΙC. ΧC. Ο ΒΑΣΙΛΕΥC ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑC ΑΡΧΙΕΡΕΥC καὶ τῆς Θεοτόκου, εἶσιν ἔργα ἀνάξια λόγον.

'Εν τῷ ἱερῷ βήματι εὔρηται εἰκὼν τῆς Θεοτόκου

ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΑΜΑΡΤΩΛΩΝ ΣΩΤΗΡΙΑ

73—'Επὶ εἰκόνας δὲ τοῦ Ι. Χ. ἐν τῇ γυναικωνίτιδι

† ΔΕΗΣΙC ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΙΩ ΚΑΙ ΤΗΣ CΥΜΒΙΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΑΥΤΟΥ ΕΤΟΥC ΖΡΛC [713E=1628]

74—'Επὶ τοῦ ἐδάφους

ΜΝΗΣΘΗΤΙ
ΚΕ (ΚΥΡΙΕ) ΤΩΝ ΔΟΥΛΩ
Ν CΟΥ ΛΑΖΑΡΩΝ
[ΠΡΕCΒΥΤΕΡΟΝ;]

ΙΗ'.—**Άγιος Άθανάσιος.** Δί ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίον εἰκόνης τοῦ Ἰησοῦ, ΙC ΧC Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ καὶ τῆς Θεοτόκου εἰσὶν ἔργα ἀνάξια λόγου συγχρόνου τέχνης.

Ἐν τῷ ναῷ εὔρηται εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, φέροντος φαινόλιον πολυσιαύριον κεκοσμημένον διὰ τῶν γαμάτων.

75—Ἐπὶ τῆς ἔξω θύρας

Μετόχιον τῆς ἐν τῷ ἁγιονύμφ ὄρει ἱερᾶς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας Ἑκκλησία Ἁγιος Ἁθανάσιος Ἀλεξανδρείας ἐν ἔτει 1897 Ἀγούστου 20

+ 1830

Μ Λ [=Μεγίστη Λαύρα]

76—Ἐπὶ τῆς βρύσεως

ΛΒ (=ΛΑΒΡΑ)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΥΔΩΡ ΑΞΑΣ
ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΧΡΗΜΑΣΙΝ ΥΔΩΡ ΕΙΣΑΞΑΣ
ΟΣΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΥΤΑΙ ΚΥΡΙΟΥ
ΕΡΓΟΝ ΙΔΕΤΕ ΕΜΟΥ ΤΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ
ΑΨΞ (1760) ΙΟΥΝΙΟΥ 2

ΙΘ'—**Παναγία, κοινῶς Παναγούδα.** Ναὸς τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίον ΙC ΧC καὶ ΜΗΡ ΘΟΥ (ἀπλῶς)

77—Ἐπὶ ὀρειχαλκίνου δίσκου, ἔφ' οὗ ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ αἵρων στανρόν καὶ σημύϊαν

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

78—Ἐπὶ ἀργυρενδέτον Εὐαγγελίου

«1756»

Κ'.—**Άγία Κυριακή.** Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίον εἰκὼν

ΙC ΧC Ο ΤΩΝ ΟΛΩΝ ΘΕΟΣ

79—Ἐπὶ αὐτὴν

Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης Αἰκατερίνης Νικολάου 1858

80—Ἐπὶ δὲ εἰκόνας τῆς Θεοτόκου

Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης Αἰκατερίνης Νικολάου 1858 χειρ Μηχαηλ

Ἀμφότεραι αἱ εἰκόνες αὐταὶ εἰσιν ἔργα τοῦ αὐτοῦ ζωγράφου
Μιχαήλ.

81— Ἐπὶ εἰκόνος τοῦ Ἁγίου Βλασίου ἔργου συνήθους τέχνης

Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν ἐν
Σέρραις Βακάλιδων εἰς μνημόσυνον αὐτῶν ἐν ἔτει 1830

Ἰακώβου Νικολάου (ἐργοεῖται χεῖρ)

82— Ἐπὶ εἰκόνος τοῦ Ἁγίου Μητῆ Βίκτωρος καὶ Βικεντίου

Διὰ χειρὸς Ἀθανασίου Ζωγράφου υἱοῦ Χρήστου ἐκ Κωμοπόλεως
Κρουσσόβου Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τευλογημένου ρουφετίου
χαλδατζίδων εἰς μνημόσυνον τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν αὐτῶν 1832
ἐν μηνὶ Ἰαν. 20

83— Ἐπὶ εἰκόνος τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, κειμένης ἐπὶ
τοῦ εἰκονοστασίου

Μάγοι ἐξ ἀνατολῶν ἤλθον προσκυνῆσαι Χριστὸν τὸν γεννηθέντα
ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει.

Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ ρουφετίου βογιατζήδων εἰς μνη-
μόσυνον αὐτῶν 1832 χεῖρ Ἰακώβου Γιακουμῆ Ν. Μελενικίου.

Ἔργον μᾶλλον καλῆς τέχνης· ὁ ζωγράφος δανεῖζεται ἱκανῶς ἐκ
τῆς Δυτικῆς τέχνης.

ΣΗΜ. Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι εἶδομεν δύο ὠραίας παλαιὰς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου
Νικολάου.

ΚΑ.— Ὁ Ταξιάρχης. Ἐν τῷ ὑπὸ πυρκαϊᾶς ἠρειπω-
μένῳ ναῷ τούτῳ διασώζεται πληθὺς ἀγγείων τῶν χάριν τῆς εὐή-
χου ἀκουστικῆς ἐν τοῖς ναοῖς ἐντοιχιζομένων.

ΚΒ.— Παναγία τῶν Βλαχερνῶν. Τοῦ ναοῦ τούτου
πρὸ πολλοῦ ἠρειπωμένον ὄντος διεσώθη μόνον ὁ μῦαξ.

ΚΓ.— Ἁγιος Γεώργιος. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου
Γεωργίου.

84— Ἐπὶ τοῦ τοίχου

« Ὁ ἱερός οὗτος ναὸς τοῦ ἁγίου
Γεωργίου μετὰ τὴν πρὸ 400
εἰτῶν καταστροφὴν καὶ ἐρή

μωσιν αὐτοῦ ἠυδόκησεν
ὁ Πανάγαθος Θεός ἕνα ἀνανεω
θῆ καὶ ὠραίσθη ἐφέτος τῷ
1864 ἐπὶ ἡγουμενείας τοῦ
γερωθεοδοσίου συνδρου
μῆ τῆς ἱερᾶς Μονῆς καὶ τῶν
εὐσεδῶν χριστιανῶν.
Σέρρας

Δ
ΠΡ 1864

ΚΔ'.—**Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Προδρόμος.** *Μετόχιον*
τῆς Μονῆς τοῦ Προδρόμου.

85—*Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου*

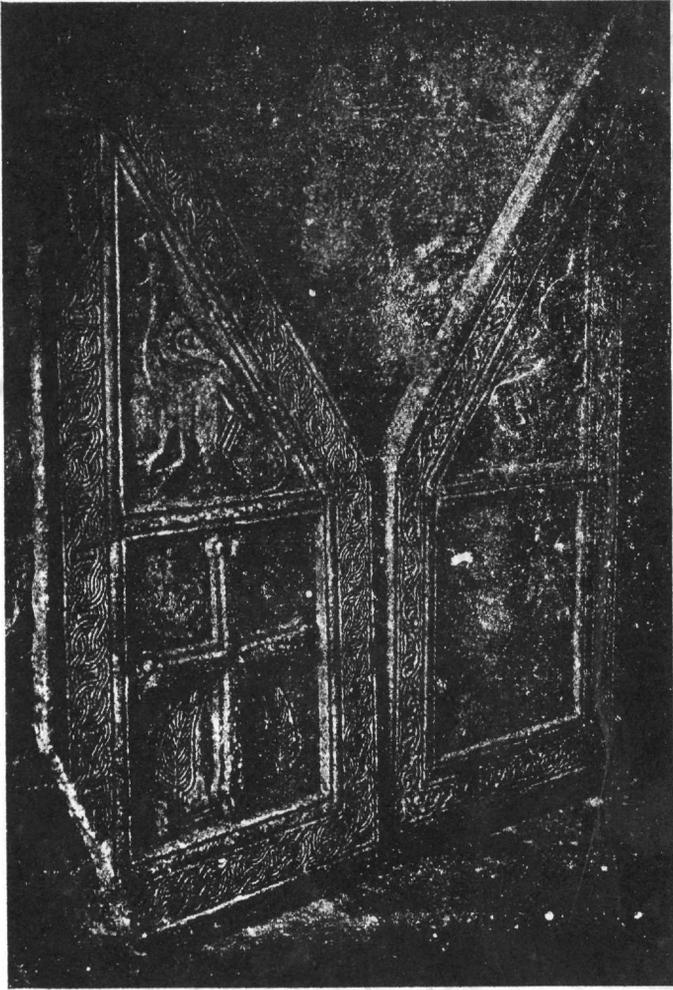
+ αὐτῆ ἡ ἱερὰ ἐκκλησία | τοῦ τιμίου Προδρόμου ἀνη | γέρθη ἐκ
θεμελίων τελεία δαπάνη καὶ ἐξόδοις τῶν μοναστηριακῶν μας συνα-
δέλ | φων Σιλδέστου καὶ Καλλι | νίκου τῶν Μοναχῶν καὶ αὐτὰ |
δέλφων τῶν ἐπικαλουμένων | Νικολάου Κοβάτση ὄγλου καταγομέ |
νων ἐξ Ἀγαρνανίας καὶ συγγενῶν | τοῦ ποτε ἀοιδίμου Μητροπολί-
του Σερρῶν Στεφάν | ου 1819 κατὰ Μάϊον.

ΚΕ'.—**Παναγία ἡ Ἁγίακαλη.** *Ναὸς τῶν Γερεθλίων*
τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ συνοικίᾳ τῇ ἐπικαλουμένη Ἁγίακαλη.

Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς
Θεοτόκου ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΙΛΕΟΥΚΑΛΙΣ ἀντὶ ἡ λ ι ὀ κ α λ -
λ ο ς, εἰσὶν ἔργα συνήθους συγχρόνου τέχνης.

86—*Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου ἐφ' ὕγρασις*

Ἀνεκαινίσθη ὁ εὐαγῆς οὔτος ναὸς τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τῆς περι-
κλεοῦς | Πατριαρχίας κυρίου Γρηγορίου δι' ἐξόδων μὲν καὶ ἀδραῖς δαπά-
νης τῆς | πατριαρχικῆς σεβασμίας Μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς
Εἰκονοφοί | νίσσης δι' ἐπιμελείας δὲ καὶ ἐπιστασίας τοῦ πανοσιωτάτου
ἀγίου πρηγου | μένου τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ ἀρχιμανδρείτου τῆς Μεγάλης
τοῦ Χριστοῦ Ἁγίας Ἐκκλησίας κυρίου Ἀκακίου αὐτόχθονος (Σερραίου)
κατὰ τὸ αὐλῆς (1836) σωτήριον ἔτος.

Εἰκὼν 4.

Ὁ παρὰ τὸν νάρθηκα τῆς Μητροπόλεως Σερρών ἀνευρεθεὶς
ἐπισκοπικὸς θρόνος 16'—17' αἰῶνος. (σελ. 50).

87—'Επὶ τῆς εἰκόνας τοῦ Προδρόμου

'Η σύλληψις τοῦ τιμίου Προδρό | μου |

ἱστορίθη ἢ παροῦσα σεβασμία εἰκὼν | ἔτει αωιβ (1812) Δύγ. ιζ'.

'Η πρώτη εὔρεσις τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου χεῖρ Ἰωαννι
κίου Ἰορδάνου Βίτο (1)

88—'Επὶ τοῦ δυτικοῦ τοίχου

ΠΡΓΜΟΣ ΤΗΣ
ΑΚΑΚΙΟΣ

Φ. Ν. Κ. (=Προηγούμενος τῆς
Φοινικοσίσης) (2)

89—Καὶ κατωτέρω μετὰ μέγαν κεραμοπλαστικὸν σταυρὸν

Ἦ θεατὰ μου εἴσελθε μετ' ἀγίας εὐλαθείας
εἰς τὸν περικαλλέστατον ναὸν τῆς Παναγίας
ἐκτίσθη μὲν τῇ χάριτι τῆς πάντων βασιλείσης
διὰ δαπάνης δὲ ἀδράς Μονῆς τῆς Κοσφοινίσης
ἐπιστασίᾳ δὲ πολλῇ τοῦ πανοσιωτάτου
Κυρίου Ἀκακίου τοῦ καὶ Ἀρχιμανδρίτου
ἐκ τῆς αὐτῆς ὑπάρχοντος Μονῆς ὡς προσελέχθη
καὶ καθηγούμενος αὐτῆς πολλάκις ἐξελέχθη.

90—'Οπίσω τοῦ ἱεροῦ βήματος ἐπὶ θυρίδος

'Ο προηγούμενος Ἀκάκιος. ἐν ἔτει αωλζ' (1836) Ἀπριλίω κ'.

91—'Επὶ τῆς βρύσεως

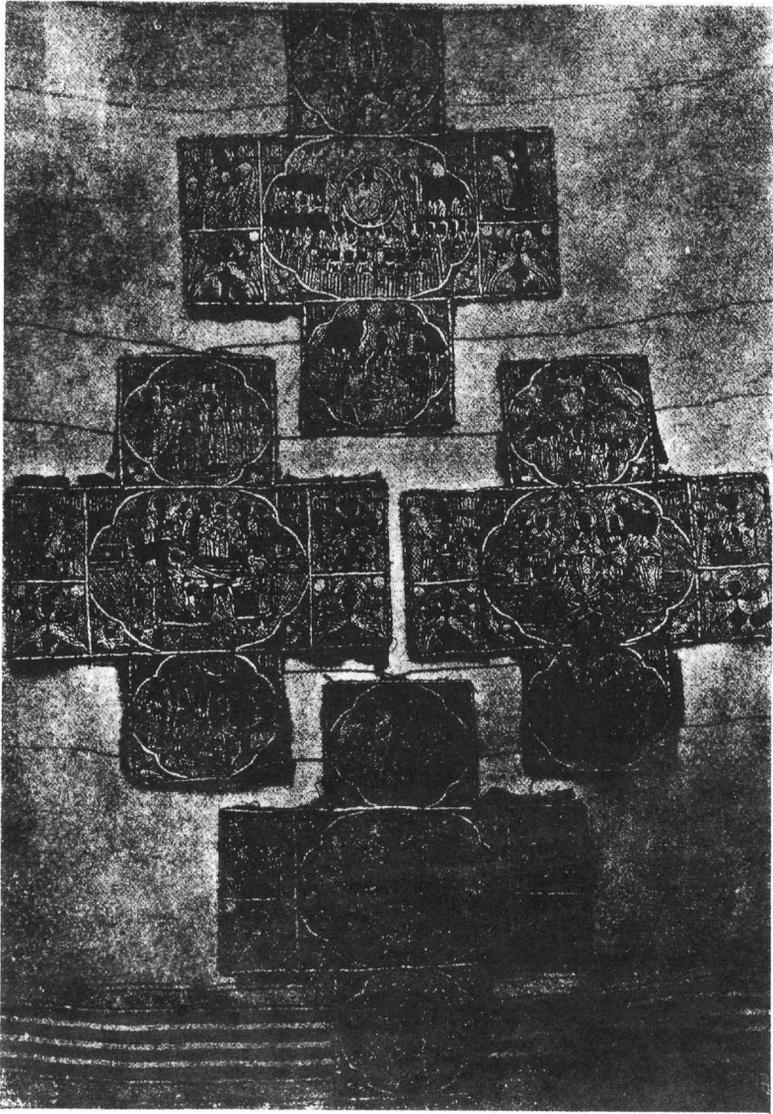

αω [1800] Μαρτίου κς'

'Απὸ τὸν εὐγενέστατον Κύριον Δημητράκη
ἀφιερῶθη τὸ παρὸν ἀναβρυκὸν νεράκι
Γιὰ ψυχικὸν μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς του
Κωνσταντίνου προσκυνητοῦ ἀξιὸς ὁ μισθὸς του
τῆς Κυρίας Ἡλιόκαλης.

(1) Τὸ ὄνομα Βίτο, οὐνήθες παρ' Ἀλβανοῖς, ἀκούεται ἐντοτε ἐν τῇ Ἀνα-
τολικῇ Μακεδονίᾳ.

(2) Αὕτη καλεῖται καὶ Εἰκονοφοίνισσα, Εἰλοσοφοίνισσα καὶ Κοσφοίνισσα.

Εἰκὼν 5.

**Χρυδοκέντητοι σταυροὶ ὁμοφορίου τῆς Μητρο-
πόλεως Σεργῶν. (σελ. 52).**

Ἐν τῷ ναῷ εἶδομεν λόγον ἄξια ὀστεογεγλυμμένα ἀναλογία φαλλῶν. (φωτογραφικὸν ἀπότυπον λιθογραφικῆς εἰκόνης τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης ὑπ' ἀριθ. 5404).

Περὶ τοῦ ἐπιθέτου τοῦ ναοῦ **Ἰλιόκαλη**, ὃν πολλαχῶς καλοῦσιν **Ἰλιούκαλις**, **Ἐλεούκαλλις**, **Ἰλιόκαλη** ἢ **Ἰλιόκαλλος** ὄρα Βυζ. Χρονικὰ Πετροπόλεως τομ. α' σελ. 676—677 Φιλίστωρ. σελ. 211—212. Α. Π. Κεραμέως. Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, παρὰ Ἑλλην. Φιλολ. Συλλ. παραρτ. τ. XVII σελ. 19 — 21. 29. Παπαγεωργίου. Αἱ Σέραρα σελ. 67.

Περὶ τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης ὄρα Βυζ. Χρονικὰ Πετροπόλεως. τομ. Γ'. σελ. 203.

ΚΖ'. — **Ἡ Εὐαγγελίστρια.** Ὁ ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐν τῇ συνοικίᾳ κάτω Καμενίκης, οὐδὲν λόγον ἄξιον ἔχει, πρὸ εἰκοσαετίας μόλις ἰδρυνθεῖς, καθ' ἣν ἔδωκεν ἡμῖν πληροφορίαν ὁ σοφὸς φιλόλογος φίλος ἡμῶν κ. Ἰω. Τσικόπουλος.

ΚΖ' — **Ἄγιοι Ἀνάργυροι.** Ναὸς κείμενος ἐν τῇ συνοικίᾳ τῇ ἀναμνησκούσῃ ἡμῖν τὴν παλαιὰν τῶν Αὐτοκρατόρων Καντακουζηνῶν εὐκλειαν, ἐξ ἧς καὶ νῦν Τουρκιστὶ λέγεται «συνοικία **Κατακονόζ**».

Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες· IC. XC. Ο ΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ καὶ ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΕΛΕΟΥΣΑ, εἰσὶν ἔργα συγχρόνου τέχνης.

Ἐπερὶ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς ὁ ναὸς ἔχει κιβώριον.

ΘΖ — Ἐξώθεν ἐπὶ τῆς Δ. πλευρᾶς τοῦ ναοῦ ἐπὶ μαρμάρου, δεξιᾷ μὲν

Ἐλέφ Θεοῦ καὶ ἀντιλήψει τῆς
θεοστέπτου κυριαρχίας τοῦ
σεβασμιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ
Δεσπότη κυρίου ἡμῶν κυρίου Νεοφύτου
καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας κυρίου Χ' Κων
σταντίνου Χρυσάφη διὰ δαπάνης καὶ γεν
ναίας συνδρομῆς θεοφιλῶν ἀνδρῶν τε
καὶ γυναικῶν Κατακονοζλήδων ἀνηγέρθη

ἐκ βίθρων ὁ περικαλλῆς ⁽¹⁾ οὗτος ἱερός ναὸς τῶν
ἁγίων καὶ θαυματουργῶν Ἀναργύρων ὧν τούτου θεοσεβῶν χτιν
εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἡμῶν τῶν αἰμνήστων— (τόρω-

Σέρρας τῆ 30 Μαΐου 1867.

93— Ἀριστερᾷ δὲ

Ἐρωτᾶς τίνος ἐστὼς πρὸ τῶν προθύρων
ἀγαστὸς ναὸς τῶν θείων Ἀναργύρων
ἀνεκαινίσθη Θεοῦ τῆ βοηθείᾳ
Δημήτρι Ἀθανασίου τῆ προθυμία
Θεὸς οὖν αὐτῷ πρεσβεῖα τῶν ἁγίων
δώη τὴν συμπλήρωσιν τῶν σωτηρίων.

94— *Εἶτα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μαρμάρου τὸ ἐπίγραμμα*

Ἐν ἱεροπέλει ⁽²⁾, ξεῖν εἰσορῶν ἱερόν δόμον, ἴσθι
ναόν Ἀναργύρων τόνδε μ' εὐκτίμενον
Ἀρχιερῆος ἐπὶ Χρυσάνθου κηδάλιμοιο
τῆ Δημητρίου κηδμοσύνη πυκινῆ
Ἀθανασιάδεω, ἀνδρὸς τυχθέντα ἀγακλειτοῦ
Ἡπείρου δ' ὅς ἐῖν ἡγαθέης γεγᾶων αωιζ (1817).

95— Ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος ⁽³⁾

Ὁ θεῖος οὗτος ναὸς ὠκοδομήθη.
φαιδρὸς ἐκ βίθρων πάνυ μετεκοσμήθη.
ὑπερθεν νεύσει καὶ θεῖα προμυθ[ε]ία.
ὑπερμαχίᾳ (;) γενναίᾳ προστασίᾳ
Δημητρίου Ἀθανασίου, γόνου κλεινῆς Ἡπείρου.
πλήρους πέλοντος θείου ζήλου ἀπείρου
Δαπάνη ναοῦ καὶ ἐνοριτῶν ἀπάντων
καὶ τῶν μετ' αὐτῶν εὐσεβῶς συντρεξάντων
εἰς αἶνον, δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ σεπτῶν μαρτύρων
τῶν ἐνοικούντων ἐν αὐτῷ θείων Ἀναργύρων

(1) Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ γέγραπται Π ε ρ ι κ α ῆ ς.

(2) Ἴσως οὕτως ἐκάλεσεν ὁ ποιητὴς τὴν συνοικίαν Κατακονόζ, ὡς ἰδιοκτησίαν τῆς I. Μονῆς Εἰκονοφοινίσσης.

(3) Ταύτην μικρὸν πρὸ ἐμοῦ παρόντος ἀνέγνω ὁ δημοδιδάσκαλος κ. Δημ. Ζωγραφίδης Σεραῖος.

ὄν δῶν αὐτοῖς ὁ Κύριος μόνος τὰς αἰωνίους.
τὰς μήπω πεπληρωμένας τ' ἐκείνας τὰς ἀδίδους
ἐν ἔτει τῷ χιλιοστῷ ἑκτακοσιοστῷ δεκάτῳ τε ἑβδόμῳ
ἐπὶ ἀρχιερέως τε Χρυσάνθου τοῦ τηλαυγῶς ἰθύνοντος τὰ ἐν
τῷ θείῳ δόμῳ
πύνημα Ἰωάννου Διδασκάλου τοῦ ἐξ Ἀγράφων.

ΚΗ'. — Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Κρουνερίτης⁽¹⁾.

*Τῶν ἀρχαιοτάτων ἐν Σέρραις ναῶν, κυκλικὴν ἔχων ἐν σχήματι
σταυροῦ ἀρχιτεκτονικὴν κάτοψιν.*

96 — Ἐπὶ τοῦ τοίχου

Ο ΙΕΡΟΣ ΟΥΤΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟ 400
ΕΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΝ ΚΑΙ ΕΡΗ
ΜΩΣΙΝ ΑΥΤΟΥ ΗΥΔΟΚΗΣΕΝ
Ο ΠΑΝΑΓΑΘΟΣ ΘΕΟΣ ΙΝΑ ΑΝΑΓΩ
ΘΗΙ ΚΑΙ ΩΡΑΪΣΘΗ: ΕΦΕΤΟΣ ΤΩ:
1864 ΕΠΙ ΗΓΟΥΜΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ
ΓΕΡΩ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ, ΣΥΝΔΡΟ
ΜΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΕΥΣΕΒΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Δ

ΣΕΡΡΑΣ ΠΡ (=Προδρομόν) 1864

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου, ἀντὶ τῆς συνήθους εἰκόνας τοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ, εἰκονίζεται ἡ Ἁγία Τριάς: ἀντὶ δὲ τῆς τῆς Θεοτόκου, ὁ
Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

Περὶ Χρυσοβούλου τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ πρε-
σβυτέρου περὶ τοῦ Ναοῦ τούτου, τοῦ μὲν τοῦ 1298 τοῦ δὲ τοῦ
1309, ὡς καὶ περὶ τοῦ Ἐκδοτηρίου γράμματος τοῦ 1344 Ὑπο-
μονῆς τῆς Μοναχῆς καὶ ἕτερα περὶ τοῦ ναοῦ τούτου, ἰδὲ Παπαγ-
Σέρραι. σελ. 71—74.

97 — Ἐπὶ τῆς εἰκόνας τῆς Ἁγ. Τριάδος, ἔργου συνήθους
Βυζ. τέχνης.

Ἁγία Τριάς ἐλέησον καὶ σῶσον τοὺς ἐν Σέρραις γεωργούς πᾶν
φυτευτῶν τοῦ καπνοῦ καὶ ἀξίωσον αὐτοὺς ἐν τῇ οὐρανίῳ βασιλείᾳ
σου τῷ .αωξδ (1864) δχρ (=διὰ χειρὸς) Ἰακώβου Ν. Μελενίκου.

(¹) Περὶ τούτου ἰδὲ Παπαγεωργ. Αἱ Σέρραι. 1899. σελ. 70.

98—'Επί τῆς εἰκόνης τοῦ Εὐαγγελισμοῦ

Δε' ἐξόδου καὶ δαπάνης τοῦ εὐλογημένου Ἰσναφίου τῶν ἐν τῇ ἄνω καὶ κάτω Καμενίτζι Γεωργίου, οἷς ἡ Δίεποινα εἶη σκέπη καὶ βοήθεια τῷ 1864.

99—'Επί τοῦ μαρμαρίνου εἰκονοστασίου, κεκοσμημένου δι' ἐτίρον κροκαλοπαγοῦς μαρμάρου

Οὗτος ὁ μαρμαρένιος τέμπλος
κατεσκευάσθη ἐκ τῆς περιου-
σίας τοῦ μακαρίτου συναδέλφου
μας Δωροθέου ἱερομονάχου
δι' ἐπιστασίας Θεοδοσίου ἡγουμέ-
νου καὶ εἶη εἰς μνημόσυνον
αὐτοῦ διὰ χειρὸς δὲ Γεωργίου Ἰω-
βροντινοῦ 1866 Ἰουλίου 8.

ΚΘ'.—'Ο "Ἅγιος Δημήτριος. Παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Γεώργιου τοῦ Κρνονερίτου.

100—'Επί τῆς ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνης' IC. XC. O
CΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

«δέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Ἀκακίου μοναχοῦ».

101—'Επί τῆς εἰκόνης ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΠΑΝΤΑΝΟΥΣΑ
ΕΤΟΥΣ .ΖΡΜΒ' (7142=1634)

Λ'.—'Ο Ἅγιος Νικόλαος. Ἐπὶ τοῦ ὑπερθεῖν τῆς πόλεως φρουρίου τῶν Σερρῶν κεῖται ἡρειπωμένον τὸ ἀρχικῶς περι-
κομπον σταυροειδοῦς ἀρχιτεκτονικῆς κατόψεως ναῖδιον τοῦ ἁγίου
Νικολάου μετὰ πολλῶν ἐντετοιχισμένων ἀγγείων χάριν τῆς εὐή-
χου ἀκουστικῆς⁽¹⁾. (φωτογραφικὸν ἀπότυπον τοῦ ναΐδιου ὑπ' ἀριθ.
3388. ἀρχιτεκτονικὴ δὲ κάτοψις ὑπ' ἀριθ. 3256).

(¹) Ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ φρουρίου εὑρίθαι Ἑλληνικὴ κεραμοπλα-
στικὴ ἐπιγραφή, οὐδόλως δὲ Σλαβικὴ κατὰ τὸν Π. Δραγάση, (ἰδὲ ἐν τοῖς
Μακεδονικοῖς Δήμητσα' 1874. σελ. 586. σημ. 1. Δήμητσα ἢ Μακεδονία
1896. σελ. 666 καὶ 679. πρβλ. Παπαγ. Σέρραι σελ. 14, (ἐκτός ἐὰν τοιαύτην
νοῶσι τὴν πρὸς τ' ἀριστερὰ τοῦ Πύργου λίαν ταυρὴν κατεστραμμένην κεραμο-

Ἐπεσκέφθημεν τὴν ἐν τῷ Γυμνασίῳ τῆς πόλεως Σερραῶν **Βι-
βλιοθήκην** καὶ ἐξητιάσαμεν τὰ ἐν αὐτῇ χειρόγραφα, ἐν οἷς εὔρο-
μεν πολλοῦ λόγου ἄξιον τὸ ἐπ' ἀριθ. 1 μουσικὸν χειρόγραφον
(0,18×0,26), γραφὲν τῷ 1275 ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος **Μιχαήλ**
Κομνηνοῦ τοῦ Παλατιολόγου.

102 — Ἐν αὐτῷ ἀνέγνωμεν

+ Ἐκτίσθη τὸ παρῶν ἑναρμόνιον μέλλος νεύσει τε παντοκράτο | ρι⁽¹⁾
Κῆ⁽²⁾ Θεοῦ τοῦ ὑψιμέδου. ἐξοδου τε καὶ μόχθου βαρσανοῦ φρίου |
θύτου ὀρμητῶ δὲ χώρας ἀχαΐας νήσο πελώπου χειρὸς | ἐκπονύματος
τρισαθλίου Νικηφόρου τοῦ Ρόξη οἰκήσεως τε | ὑπάρχοντος ἐμβρίου τῆς
Ἑπείρου κήκλοχρόνων κατέχοντος χειλιάδος ἐξάστε ἐπτακοσίου ὀδοθή-
κοντα τρίτης [6783=1273] Ἰνδικτος δὲ τρεχού | σης τῆς τρίτης σκή-
πτου κατέχοντος Ρωμαίων τῶν εὐθύνων | **Μιχαήλ** κρατίστου Ἄνακτος
Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου | οἱ ἀναπτύξαι μέλλοντες τὸ παρὸν τε κοιμή-
λιον τῷ ἔχοντι | καὶ γράψαντι τὴν συγχώρησιν φήσετε εἰ καὶ ταύτην
με | λλοντες φοιτῆν ἢ τριάς παροχεῖ σαυτῶν εὐδοκίας.

Τοῦ κώδικος τούτου ἐπὶ μᾶς φωτογραφικῆς πλακὸς ἐφωτο-
γραφήσαμεν δύο σελίδας περιεχούσας μετὰ μουσικῶν σημείων τὰ
συχρηὰ τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.

πλαστικὴν ὡσαύτως ἐπιγραφὴν), ἥτις πολλαχῶς ἀνεγνώσθη καὶ ἐδημοσιεύθη
«Πύργος. . . Ἑλένης ὃν ἔκτισε» καὶ «Πύργος Αὐγούστου Βασιλέως ὃν
ἔκτη(ι)τεν Ὀρέστης». (Δήμητρα ἢ Μακεδονία 1896· ἀριθμ. 820 καὶ ἀριθ.
831. Παπαγ. Σέρραι. 1894. σελ. 15. Πίναξ II. III.) καὶ «Πύργος αὐγούστ[ης
Ἑ]λένης ὃν ἔκτησεν [ἔκτισεν] Ὀρέστης» (Βυζ. Χρονικά. τόμ. Α'. σελ. 675)
ὁμολογοῦμεν δ' ὅτι καίτοι ἐπανελημμένως ἐμελετήσαμεν τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην
καὶ ἐφωτογραφήσαμεν (φωτ. ὑπ' ἀριθ. 3389), δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀναγνώσωμεν
ἀναμένομεν δὲ ἀκριβὲς ἰχνογράφημα τῆς κεραμοπλαστικῆς ἐπιγραφῆς ταύτης
παρὰ τοῦ καλοῦ φίλου Σερραίου καλλιτέχνου κ. Κίμωνος Λόγγη. οὐ ὁμοίως
ἢ ἐπιγραφὴ οὐδὲν στοιχεῖον Σλαβικὸν ἔχει, περὶ τούτου οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν.
Τὸ ἐπὶ τῶν γραμμάτων δὲ ἰχνογράφημα, ὅπερ ὁ κ. Παπαγεωργίου (Σέρ-
ραι σελ. 15) ὡς περικεφαλαῖαν ἐκλαμβάνει, ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν μᾶλλον ἡμῖν
ὡς κανίκλωμα Βασιλικῆς ὑπογραφῆς· τοῦλάχιστον τοιαύτην ἀντίληψιν ἐμποεῖ
τὸ κεραμοπλαστικὸν σχεδιογράφημα τοῦτο.

(¹) Ἐπὶ Παντοκράτορος.

(²) Ἐπὶ Κυρίου.

«— Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ . . .»

«— Τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ γεννηθέντος . . .»

«— Ἡ Βασιλεία σου Χριστέ ὁ Θεὸς . . .»

«— Τι σοι προσενέγκωμεν Χριστέ . . .»

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3387.

103— Ἐν τῇ ἀλλῇ τοῦ κ. Κασάμπογλου ἐπὶ λίθου λευκοῦ μαρμάρου 0,40×0,21.

† ANACTA
CΙΟΥ ANAC
KAI CYMBIOY
AYTOY MA
TPΩNAC

Μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου.⁽¹⁾ Τῇ 8 Αὐγούστου 1903 μετέβημεν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Τιμίου Προδρόμου (εἰκ. 6), ὧραν περίπου τῶν Σερρῶν ἀπέχουσαν, ἐν ἣ 30 περίπου μοναχοὶ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ ἐναρέτου ἡγουμένου κ. Χριστοφόρου ἐφηνοχάζουσι. Ἐνταῦθα γονυκλινεῖς καὶ μετὰ πολλῶν συγκινήσεων, ἃς προκαλοῦσιν αἱ ποικίλαι σελίδες τῆς ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἠσπάσθημεν τὸν τάφον Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἄλωσιν Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ περίσεμνος οὗτος τάφος, ὁ τοσαύτας ἀναμνήσεις εἰς τὴν καρ-

(¹) Κεφ* ἀ ἐκ τοῦ κ. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως πληροφορούμεθα (Βυζαντινὰ Χρονικὰ Πεντροπόλ. Τόμ. α' σελ. 683), περὶ τῆς Μονῆς ταύτης πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκ σελίδ. 39 ἐξεδόθη ρωσικὴ μονογραφία, εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας κατεγράφοντο τὰ ἐν τῇ Μονῇ εὑρισκόμενα τεμάχια ἱερῶν λειψάνων. Τὴν μονογραφίαν ταύτην μάτην ἐζητήσαμεν ἐν ταῖς Ἀθήνῃσι Βιβλιοθήκαις. Ὡσαύτως κατὰ πληροφορίας τοῦ αὐτοῦ κ. Α. Κεραμέως κατάλογον τῶν κωδικῶν τῆς Μονῆς συνέταξεν ὁ κ. Μην. Μηνωίδης. Εὔρηται δὲ ἐν τῇ ἐν Παρισίοις Βιβλιοθήκῃ (Βυζ. Χρονικὰ τόμ. α' σελ. 683).

Εἰκὼν 6. — Ἡ παρὰ τὰς Σέρρας Ἱ. Μονὴ τοῦ Προδρόμου, ἐν ἣ ὁ τάφος τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἄλωσιν Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γεναδίου τοῦ Σχολαρίου.

διαν τοῦ Ἑλληνοσ ἐξεγείρων, εἶναι ἀπλή μαρμαρίνη πλάξ, μήκους 1,84 πλ. 0,80, κειμένη χαμαὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου νόρθηκος.

104.— Ἐπ' αὐτῆς ἀναγινώσκομεν

ΤΑΦΟΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΠΑΤΡΙ
ΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕ
ΩΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΡΙΟΥ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΑΥΤΗΣ
ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΕ Η ΑΝΑΚΟΜΙΔΗ
ΤΩΝ ΛΕΙΨΑΝΩΝ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙ
ΕΤΟΥΣ 1854 ΜΑΙΟΥ 7, ΕΠΙ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΟΥ ΚΛΕΙΝΟΥ
ΑΝΘΙΜΟΥ ΚΟΥΤΑΛΙΑΝΟΥ ΕΠΙ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΕΡΡΩΝ
ΚΥΡΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΑΤΜΙΟΥ
ΚΑΙ ΕΠΙ ΗΓΟΥΜΕΝΙΑΣ ΑΝΘΙΜΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑ
ΧΟΥ ΣΕΡΡΑΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
Β3; ΑΛΗ ΤΟ ΣΙ (1).

105.— Ἐπὶ ἐτέρας δὲ πλακόσ(2) ἐπὶ τοῦ τοίχου

Ἐπίγραμμα εἰς τόν ἐν μακαρίοις Γεννάδιον τόν Σχολάριον | Πα-
τριάρχην Κωνσταντινουπόλεωσ κείμενον ἐν τῇ | παρὰ Σέρρας Ἱερῆ
Μονῇ τοῦ Τιμίου | Προδρόμου | ,ωνδ.

Ἦδε μὲν ἡ Προδρόμοιο Μονὴ τὴν κόσμος ἀεῖδει.
ἡ πολιτὴ μητὴρ Μακεδόνων ζαθίων :
ἦδε δὲ Γενναδίου πατριάρχεω, τοῦ κλέου εὐρύ,
νεκροδόχου λάρναξ ἀθανάτου φθιμένου :
ὧ δειλαὶ γενεαὶ θνητῶν, γρονιὴ τε κάκωσις
καὶ μοῖρη στυγερὴ χριστιανῶν προτέρων :
βαίον καὶ μόγις εὐρατο χοῦν δεσ πᾶσαν ἐπῆλθε
γῆν ἀρετῆ, σοφίη, εὐσεβίη, καμάτοις :
ἀλλὰ καὶ ὡσ ἐνθένδε μάκαρ νεκρὸσ τετρααίων
ἀντιβίους ἀγχι βῶννουσι δ' ἐμφυλίους.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τοῦ τάφου ἐπ' ἀριθ. 3392.

(1) Πρβλ. Παπαγεωργίου. Αἱ Σέρραι. 1894. σελ. 91.

(2) Πρβλ. Παπαγεωργίου. Αἱ Σέρραι. 1894. σελ. 91.

106 — Ἐπὶ τοῦ τάφου (0,70 × 0,63) Ἰωαννικίου τοῦ κτήτορος τῆς Μονῆς

Τάφος τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν | Ἰωαννικίου ἐπισκόπου Ἐξεβῶν | καὶ πρώτου καθιδρυτοῦ τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς θεοῦ δὲ τοῦ Με | τὰ ταῦτα κτήτορος αὐτῆς | καὶ Μητροπολίτου Ζηχνῶν | Ἁγίου Ἰωάννου. | ἐγένετο δὲ ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψ | ἄνων αὐτοῦ κατὰ τὸ 1854 ὅτε καὶ ἡ τοῦ Γενναδίου Πατριάρχου καὶ | ἡ τοῦ Α. Ι. (= Ἁγίου Ἰωάννου) τοῦ κτήτορος.

107 — Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ ἔξω νάρθηκος

ΤΩΝ ΑΝΑΚΤΑΣΙΟΥ ΝΑΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
ΓΕΡΑΚΗ ΤΩΝ ΤΖΑΧΑΤΖΙΔΩΝ ΣΕΡΡΩΝ ΕΙΣ ΜΗΝΗ-
ΜΟΣΥΝΟΝ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ.

108 — Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ ἔξω νάρθηκος περὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Προδρόμου

Αὕτη ἡ Ἱερὰ ζωγραφία ἐξωγράφθη διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν τῆς Ἄνω Βροντοῦ 1832.

Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ πρώτου νάρθηκος εἰκονίζεται ὁ Ἰησοῦς, φέρων πολυσταύριον ἄνευ ὁμοφορίου.

109 — Ἐπὶ ἔξω τοῦ νάρθηκος

+ Ὁ νάρθηξ οὗτος ἀνηγέρθη ἐκ βάρων | ζήλω μὲν καὶ πάσῃ δαπάνῃ τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου Χατζῆ Ἰωάννου Ἀθανασίου ἐκ Βροντοῦ διὰ προτροπῆς δὲ | καὶ ἐπιστάσις τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ τῶν πανοσιωτᾶτων Χατζῆ Δανιὴλ Ἠγουμένου καὶ τοῦ Θεοδοσίου 1849.

110 — Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ δευτέρου νάρθηκος ἀνορθογράφως.

+ Ἀνεκαινίσθη καὶ ἀνεστορήθη οὗτος ὁ θεῖος καὶ περικαλλὴς ἄρτηξ τῆς σεβασμίας καὶ | βασιλικῆς καὶ πατριαρχικῆς Μονῆς τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου | Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου δι' ἐξόδων τῶν τιμίων ἀυταδέλφων | Χατζῆ Κωνσταντίνου καὶ Χατζῆ Σιλδέστρου Μοναχοῦ τοῦ ποτε | Νικολάου Κοβατζιόλου ἐκ πόλεως Σερρῶν ἡγουμενεύοντος | τοῦ πανοσιωτᾶτου ἐν ἱερομονάχοις Κυροῦ Χριστοφόρου ἀπὸ κτίσεως κόσμου 7513 ἐν ἔτη σωτηρίῳ 1808 ἐν μηνὶ Ἰανουαρίου 3.

111—*Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ Καθολικοῦ ἐντὸς τοῦ ναοῦ*

Εἰς δόξαν τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ Ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου
Τριάδος | τοῦ Πατρὸς τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀμήν |
Διὰ τῆς θερμῆς προστασίας καὶ ἀόκνου ἐπιμελείας τῶν τριῶν ἐπι-
τροπευόντων | σεβασμιωτάτων γερόντων Κυροῦ Ματθαίου Παρθενίου
καὶ Δαμασκηνοῦ τοῦ τιμίου | αὕτη ἡ πάγκαλος καὶ θεία ἀνεκαινίσθη
ἱστορία εἰς αἰώνιον λαμπρὴν φήμην καὶ αἰδίον αὐτῶ | μνήμην ἐν
ἔτει τῷ χιλιοστῷ τε ἅμα ὀκτακοσιοστῷ τε καὶ τρίτῳ τῆς οἰκονο-
μίας | καὶ ἡμετιρας σωτηρίας.

112—*Εἰς τὴν βᾶσιν τῆς βαθμίδος τοῦ ἱεροῦ*

† ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΤΟΝ ΔΟΥΛΟΝ ΣΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ ναοῦ εἶναι ἔργον ἐξαισίας ξυλογλυπτικῆς
τέχνης.

113—*Ἐπὶ τῆς ὠραίας πύλης*

ΕΠΙ ΕΤΟΥΣ 1803

114—*ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου*

† ΔΕΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ | ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΑΧΟ-
ΜΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΕΤΟΥΣ ΖΡΚ (7120=1612)

115—*ὑπὸ δὲ τὴν ἀργυρένδιον εἰκόνα τοῦ Προδρόμου*

+ Αὕτη ἡ σεβᾶσμιος εἰκὼν γέγονεν διὰ δαπάνης τῶν εὐσεβῶν τῶν ἐν
τῇ κώμῃ Βροντεῦ ταῖς τοῦ Προδρό | μου σου πρεσβείας Κύριε π[αρά
χρυσοχοῦ [τεχνίτου] Χριστοῦ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἔτος 1779.

116—*ᾧσαύτως ἀπεθανμάσαμεν ἐν τῷ ναῷ δύο λαμπρὰς
μεγάλας εἰκόνας ΙC. ΧC. Ο ΑΝΤΙΦΩΝΗΤΗΣ καὶ ΜΗΡ
ΘΟΥ. Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ, μετὰ μεγάλων κεφαλῶν, θανμάσια
καὶ σοβαρὰ ἔργα χρησητιανικῆς τέχνης.*

117—*Ἐπὶ ἀργυρενδύτου εἰκόνας τῆς Ἐλεούσης*

Ἐργυρώθη ἡ παροῦσα | Παναγία Ἐλεοῦσα | ἀπὸ πλείστων βοηθείας |
οἰκετῶν τῆς Παναγίας | τῆς τὸν Κύριον Τεξίσσης | καὶ τῶν Σεραφεῖμ
Ἀνάσσης | τοὺς ὅποιους λυτρωσάτω | ἅπαντας ἀπαλλάξάτω | ἐκ τοῦ

τόπου τῆς Δίσχνης | τῆς κολάσεως ἐκείνης | παρά χρυσοχοῦ τεχνίτου
Χρήστου τοῦ Ἰωαννίτου 1765.

118— Ἐπὶ πόλον ἀρχιερατικοῦ σάκκου

+ ὁ παρὼν Σάκος σην τῷ ὠμοφορίῳ καὶ ἐπιτραχυλίῳ καὶ ἐπιγονα-
τίῳ ὑπάρχον τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Νικομηδείας (κυρίου) ;
Νεοφύτου καὶ ἀφιέρωσε ταῦτα ἐν τ[ῆ] Μονῇ τοῦ τιμίου Προδρόμου πλγ-
σίον Σέρρας.

119— Ἐπὶ ποιμαντικῆς ράβδου

† Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΒΑΚΤΗΡΙΑ ΓΕΓΕΝΕΤΩ ΠΑΡΑ ΤΟΥ
ΕΥΓΕΝΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΚΙΡΑΣΑΝ ⁽¹⁾ ΚΑΙ
ΕΠΡΟΣΗΛΩΘΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΗΜΙΟΝ ΠΡΟΔΡΟΜΟΝ
ΕΤΟΥΣ ΖΡΚΔ (7124=1816).

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3398.

120— Ἐπὶ λαβίδος

+ Τὸ παρὼν λαβίδιον ἀφιέρωσεν ὁ Παπαδῆμος ἦς τὸ καθολικόν.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3395.

121— Ἐπὶ ἑξαπτεράγῳ

ΖΡΒ [=7102 1594]

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3396—3397.

122— Ἐπὶ κιβωτίῳ θυμιάματος

+ Γεγόνε διὰ χάριτι τούτου τὸ παρὼν κιβώτιον δι' ἐξόδου καὶ
τέχνης Δημητρίου Χατζὶ ἀφιέρθηκε τῇ ἁγίᾳ Μονῇ τοῦ Προδρόμου
ζρκ (7120=1812).

Ο	Μ
Ρ	Ε
Ο	ΝΙ
Σ	Κ
Τ	Ε
Ω	Ο

(¹) Ρουμανικὸν ὄνομα.

123— Ἐπὶ τιμίου Στανουῦ

Ὁ παρὼν σταθρὸς αὐερόθεν παρὰ τοῦ ἄρχον Κηρήτηζ στογηο
καὶ ἐπροσηλόθη στον ἑμίου Πρόδρομου ἔτος ζρλ (7130=1822).

124-- Ἐπὶ τοῦ ὠρολογίου τῆς Μονῆς

Τὸ λαμπρὸν τοῦτο κωδωνοστάσιον | ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ζήλω |
καὶ πάσι δαπάνι τοῦ εὐγενεστά | του Κυρίου Νικολάου Μιχαήλ | ἐκ
Σερρῶν συνεργεῖα δὲ | τὸν πανοσιωτάτου χατίι Κιῶρ | Δανιήλ ἡγου-
μενεύοντος Κυρίου Θεοδοσίου | ἔστι δὲ παρὰ Κυρίῳ | εἰς αἰώνιον
Μνημόσυνον τοῦ εὐγενεστάτου αωμθ (1849).

125— Εἰς τὸ μακρυναρῖκι⁽¹⁾ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ ὑπέρ-
θυρον ἐφ' ὕγρασις.

+ ἀνιστορήθη ὁ θεὸς καὶ ἱερός Ἄρτηξ τῆς σεβασμίας καὶ βασιλι-
κῆς Μο | νῆς τοῦ τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτι-
στοῦ Ἰωάννου δι' ἐ | ξόδου παντὸς τῶν τιμιωτατῶν καὶ εὐγενεστάτων
ἀμπατζήδων κυρίου | Γεωργίου Μαυρουδι Ζαγώρη Σαρακηνοῦ Πασχάλη
Ρούλιζηου | Δημητρίου Μαυρουδι Κύρκου Θεοδώρου Δημητρίου καὶ
Χρήστου | ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Σερρῶν
Κυρίου Δανιήλ ἡγουμενέδοντος δὲ τ | [ου] πανοσιωτάτου Καθηγουμένου
Κύρου Γαλακτίου ἐπη ἔτους ζρλη' (7138=1830).

126 — Ἐπὶ διστρακογεγραμμένης ἑτέρας τοῦ μεσημβρινοῦ
παραρτήματος (=μακρυναρῖκι) ἐπὶ τοῦ ἐνὸς φύλλου

+ Ἐγένεν ἡ παροῦσα πῆλι διε | ξόδου τοῦ τιμιωτάτου ἄρχωντος
Κυροῦ | Ἀγγελούδι καὶ ποτεκδικίου ἀρχιερατεύον | τος Κυροῦ
Τιμοθέου ἡγουμενεύον

ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου

τος Γαλακτίου Ἱερομονάχου χῆρ Κωνσταντί | νου τοῦ Τραπε-
ζονταίου ἐπὶ ἔτους ζρκθ (7129=1821) Αὐγούστου κη.

Φωτογραφικὸν ἀπίτυπον ὑπ' ἀριθ. 3393.

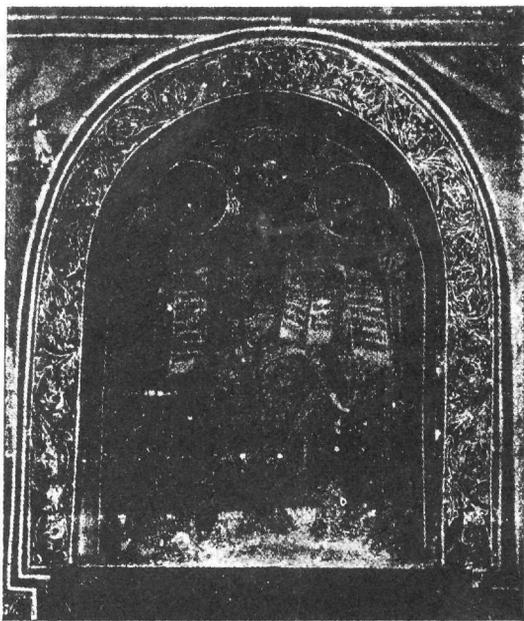
(¹) Οὕτως οἱ ἐκεῖ καλοῦσι τὴν εἰς τὴν νότιον πλευρὰν τοῦ ναοῦ προσθήκην.

127— Ὑπὸ τὸ τρίμορφον τοῦ μεσημβρινοῦ παραρτήματος
(εἰκὼν 7)

δέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Ἀλεξίου.

128— Ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ὁ μὲν Ἰησοῦς λέγει· Ἐγὼ εἶμι τὸ
φῶς τοῦ κόσμου· ἡ Θεοτόκος· Δέξιαι δέησιν ὁ δὲ Προδρόμος· Λόγος
μὲν αὐτός

Ἐκατέρωθεν τῆς εἰκόνας ταύτης εἰκονίζεται ὁ Πατριάρχης Γεν-
νάδιος ὁ Σχολάριος, κρατῶν τὴν Μονήν, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀν-
δρόνικος ὁ Παλαιολόγος.

Εἰκὼν 7.

Τὸ ἱερὸν τρίμορφον ἐν τῷ μεσημβρινῷ παραρτήματι τῆς
παρὰ τὰς Σέρρας Ἱ. Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου.

Ἐνωθεν τούτων ἀναγινώσκομεν

<p>129—ἐπὶ μὲν τοῦ Γενναδίου Γεννάδιος Σχολάριος ὁ α΄ Πατριάρ- χης Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὴν ἄλω- σιν αὐτῆς ὁ ὑποστηρίξας τὰ προνόμια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας δι' αὐτο- κρατορικοῦ μπερατίου τοῦ κατακτητοῦ Σουλ- τὰν Μεχμέτ τοῦ β' καὶ ἐνταῦθα ἀποβίωσας</p>	<p>130—ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀνδρονίκου Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος ὁ γέρον ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων ὁ τὴν ἱεράν ταύτην Μοῆν μὲ βα- σιλικὰ χρυσόβουλα προικίσας καὶ ἀνα- δειξας βασιλικὴν καὶ πατριαρχικὴν</p>
--	--

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τῆς εἰκόνης Γενναδίου καὶ Ἀνδρονί-
 κου καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 3394.

131—Ἐξω εἰς τὰ πεζοῦλια τῆς ἀλλῆς ἐπὶ μαρμαρίνης πλα-
 κῶς (μῆκ. 1,40, πλ. 0,60)

† ΟΤΥΜΒΟΥΡΥΚΤΗΣΟΣΠΑΡΑΚΤΗΣΤΩΝΤΑΦΩΝ
 ΩΛΙΓΡΕΜΨΑΥΕΜΟΥΤΗΣΣΜΙΚΡΑΣΛΙΘΟΥ
 ΟΝΕΚΥΣΕΣΙΝΕΝΔΟΝΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
 ΜΑΣΓΙΔΑΣΓΑΡΤΟΥΝΟΜΑΚΑΙΡΑΚΕΝΔΥΤΗΣ
 ΟΣΚΑΙΒΙΟΝΩΚΙΣΕΜΕΜΨΕΩΣΔΙΧΑ
 ΑΝΗΡΑΤΡΕΚΗΣΚΑΙΤΑΠΕΙΝΟΣΤΑΣΦΡΕΝΑΣ
 ΑΝΔΡΩΝΑΛΙΤΡΩΝΕΚΦΥΓΩΝΣΥΝΕΔΡΙΑΣ
 ΟΣΟΥΔΟΛΙΩΤΗΤΑΕΝΓΛΩΣΣΗΠΛΕΞΑΣ
 ΕΥΚΑΤΑΝΥΚΤΟΣΚΑΙΜΑΚΡΑΝΟΡΓΗΣΠΑΧΗΣ
 ΤΗΣΔΥΣΕΒΟΥΣΕΚΖΗΘΗΝΕΚΡΟΜΑΧΙΑΣ
 ΜΗΣΥΝΤΡΙΒΗΣΚΕΡΑΜΕΜΕΣΣΚΑΚΙΑΣ
 ΜΗΠΥΡΦΡΥΓΑΝΩΣΕΙΟΥΤΗΝΚΑ . . ΝΤΑ . .

ἦτοι

Ὁ τυμβορύκτης, ὁ σπαράκτης τῶν τάφων,
 ὦ λιγρέ, μὴ ψαῦέ μου τῆς σμικρᾶς λίθου
 Ὁ νέκυς, ἐστὶν ἔνδον Ἀθανασίου,
 Μασγιδᾶς γὰρ τοῦνομα καὶ ρακενδύτης,
 ὃς καὶ βίον ἄκησε μέμψεως δίχα,
 ἀνὴρ ἀτρεκῆς καὶ ταπεινὸς τὰς φρένας,

ἀνδρῶν ἀλιτρῶν ἐκφυγῶν συνεδρίας
 ὅς οὐ δολιότητα ἐν γλώσση πλέξας
 εὐκατάνυκτος καὶ μακρὰν ὀργὴν πάσης
 τῆς δυσσεβοῦς ἔκστηθι νεκρομαχίας.
 μὴ συντριβῆς, κέραμε μεστὲ κακίας
 μὴ πῦρ φρυγανώση σου τὴν κί[ρα]ν τα[ύτην]

132 — Πρὸς δὲ ἀναγινώσκομεν.

‡ ΤΟΝΙ . . . ΔΑΝΤΟΙ
 ΟΙΚΟΝΑΡΕΤΩΝΜΕΓΑΝ
 ΟΙΚΟΣΒΡΑΧΥΣΕΚΡΥ
 ΨΕΤΥΜΒΟΣΕΝΘΑΔΕ
 ΠΛΗΝΔΙΚΑΝΕΝΤΟΣ
 ΩΣΘΑΝΩΝΔΟΚΗΠΕ
 ΤΡΑΣΤΑΙΣΑΡΕΤΑΙΣΖΗ
 ΚΑΙΤΑΦΗΣΕΞΩΠΙΣ
 . . . ΜΗΝΙ . . . ΡΙΩ (∴)
 ΙΝΔ. Δ. ΕΤΟΥΣ, ΣΩΜΔ

ἦτοι

τὸν [Μασιγιδῶν τὸν]
 οἶκον ἀρετῶν μέγαν
 οἶκος βραχὺς ἔκρυ
 ψε, τύμβος, ἐνθάδε
 πλήν δικαν ἐντὸς
 ὡς θανῶν δοκῆ πέ
 τρας ταῖς ἀρεταῖς ζῆ
 καὶ ταφῆ ἐξωπισ

θεν μηνί . . . ρίω Ἰνδ. δ'. ἔτους σωμδ' (6844=1336).

Φωτογραφικὰ ἀπότυπα τῆς Μονῆς ἐπ' ἀριθ. 3390. 3391.

133 — Ἐπὶ τῆς ἐν τῇ ἀελλῇ βρύσεως, ἄνω ταύτης

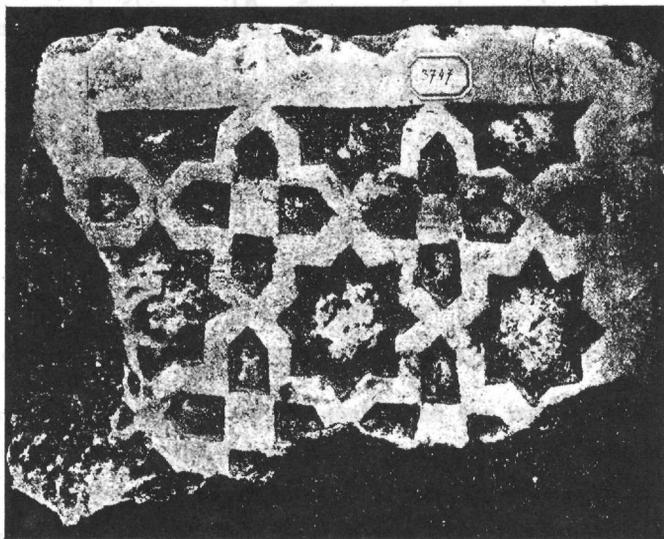
ΙC	XC
NI	KA

Ἐξόδου τοῦ πανοσιωτάτου Κυροῦ Γρηγορίου Ἡγουμενεύοντος
 ἔτους ζργ (7103=1898).

134—Κάτω δὲ

1765 Μαΐου. Οὐκ ἴακῶς ἐγὼ πηγὴ τοῦ θείου δὲ Προδρόμου· τίς δὲ ὁ καλλωπίσας με καὶ καλὸς ὠραῖσας. κάλλιον παναληθῶς τὰ τοῦ Κόσμου Μάρκος ὑπῆρχε ὁμοίως καὶ δαπανήσας.

Ἀπὸ τῆς Μονῆς ταύτης μετεφέραμεν καὶ τὸ ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3747 τεμάχιον μαρμαρίνης πλακός, ἐφ' ἧς λόγον ἀξιον τὸ ἐν αὐτῇ ἐπαλλάσον κόσμημα ἐκ Σταυρῶν καὶ ἀστέρων. Αἱ ἐγγλυφαὶ ἦσαν πλήρεις κεχρωματισμένον ἐπιχρῶσιματος, δι' οὗ παρῥίστατο ὠραῖον μαρμαροψηφοδέτημα (εἰκ. 8).

Εἰκὼν 8.

Πλαξ εὐρεθειδα ἐν τῇ Ἱ Μονῇ τοῦ Προδρόμου.

Παρεκκλήσιον τοῦ Προδρόμου. Τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Προδρόμου, ἢ ἐκεῖ παράδοσις θεωρεῖ ἀρχαιότερον τοῦ Καθολικοῦ

135—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου

+ ἀνιστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος οὗτος ναὸς τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προ [δρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου παντός τοῦ ἐντιμοτά | του ἀρχοντος Κυρίου Θωμᾶ τοῦ Κάλχου ἐν ἔτει ΖΜΓ (7043=1838) ἰνδ. 7'.

136 — Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰσὶν αἱ εἰκόνες· ΙC. ΧC. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ καὶ ΜΗΡ. ΘΕΟΥ. Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ

Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς ἐσπουδάσαμεν χειρόγραφον Ἐδαγ-
γέλιον, οὗ φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3399.

Δ Ρ Α Μ Α

Ἐν Δράμα, τῇ πατρίδι τοῦ ἱστορικοῦ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπανάστασιν Δράμαλη, ἐπεσκέφθημεν καὶ ἐσπουδάσαμεν τοὺς ἐκεῖ μετὰ πολλῆς τῆς σοφίας καὶ προσοχῆς συντηρουμένους δύο ἱεροὺς ναοὺς, τὸν τῆς Μητροπόλεως, τὸν καὶ μόνον ἑνοριακόν, καὶ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ταξιάρχου.

Α'. — **Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.** Ναὸς τῆς Μητροπόλεως, μονόκογχος· ἡ δὲ κόγχη πεντάπλευρος. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ εὔρηται ἀξιόλογον ἀναγεγλυμμένον κόσμημα ια'—ιβ' αἰῶνος.

137.— Ἐνω τούτου ἡ ἐπιγραφή

1834

ΦΙΛΙΠΠΩΝ ΔΡΑΜΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΚΤΗΤΩΡ

138.— Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς νοτίου πλευρᾶς ὑπὸ σταν-
ρόν οὗ ἐκατέρωθεν δύο ταῶ, ἀνέγνωμεν τὸ ἔτος 1839

Ἐπὶ τῆς οὐδοῦ τῆς θύρας εὔρηται ἀναγεγλυμμένη σφίγξ, ἣτις ἤδη λίαν προσειρίβη ὑπὸ τῶν πατημάτων. Ἐπὶ τοῦ κωδονοστα-
σίου εὔρηται ἀναγεγλυμμένος ὁ Ἰησοῦς, ἔργον ἀμαθοῦς τέχνης.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου ΙC.ΧC. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ καὶ
ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΕΛΕΟΥCΑ

139.— Ὑπὸ ταύτην, ἐν ἣ τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου

1821 Νοεμβρίου 15 Διὰ σινηδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ τιμιωτάτου κύρ
σπύρου, νηκολάου Σιψάκη σμυρνεοῦ καὶ μάγειρας τοῦ ἀγίου Δράμας
κυρίου Νικοδήμου.

140.— Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Προδρόμου

1823 δηὰ σινηδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ τιμιωτάτου κυρίῳ κύρ Δη-
μαντῇ Μάντζου Φευρουαρίου 5.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι εἶδον τὴν χρῆσιν τοῦ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Εὐαγγελίων τῆς Μεγ. Πέμπτης Δωδεκαφώτου.

Ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς εὑρηται λατινικὴ ἐπιγραφὴ.

141.— Ἐπὶ διπτύχου 1865

Ἀντὶ ἀστερίσκου εἶδομεν, ὡς πολλαχοῦ τὴν χρῆσιν μεταλλίνου κολύμματος. Τὸ πρῶτον δ' ἐνταῦθα εἶδομεν τὴν χρῆσιν μανουαλίων μετ' ἄμμου πρὸς ἐνθεσιν τῶν κηρίων.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ἐπιμελῶς φυλάσσεται χειρόγραφος λειτουργία τοῦ 1736, ὕψ. 0,28 πλάτ. 0,20 πάχ. 0,02, διακρυσταλλομένη διὰ τὸν καλλιγραφικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα.

142.— Ἐν ἀρχῇ ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου ἀναγινώσκωμεν

Ἐν ἔτει αὐτῷ μηνὶ Μαρτίῳ ἐρευνήσας κατέγραψα τὰ αἰδιμα ὀνόματα τῶν πρὸ ἡμῶν ἀρχιερατευσάντων ἐν τῇ Μητροπόλει ταύτῃ Δράμας, ἵνα προχείρως εὐρίσκοντες οἱ μεθ' ἡμᾶς ἀρχιερατεύσοντες ἀδελφοί, εἰ βούλονται, μνημονεύεωσαν ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, ὅπως ἀξιοθῶμεν τῶν ἴσων παρὰ τῶν μεταγενεστέρων. Ἐν ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρήτομεν ἀντιμετρηθήσεται ἡμῖν, κατὰ τὸν τοῦ κοινοῦ Δεσπότη καὶ Σωτῆρος λόγον ἐν Εὐαγγελίοις.

Κτήτωρ τῆς ἡδὴ σωζομένης ἱερᾶς ἐκκλησίας τῶν εισοδίων τῆς Θεοτόκου ἢ πλησίον ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως οἰκία ἢ Μητρόπολις, ὑπάρχει ὁ μακάριος Φώτιος, μητροπολίτης Φιλίππων χρηματίσας, ὡς φαίνεται ὀπισθεν τῆς αὐτῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τὸ αἰδιμον αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον μετὰ κεράμων ἢ τοῦθλων, ὅπερ μνημονεύεσθαι διὰ παντὸς δίκαιον, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μόνη ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῶν εὐρίσκομένων ἡδὴ ὀλίγον πολλῶν ἐν τῇ Δράμᾳ.

Μεταξὺ πολλοῦ διαστήματος δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν τὰ ὀνόματα τῶν κατὰ διαδοχὴν ἀρχιερατευσάντων εἰ μὲν ἔκ τινων σκευῶν, ἅτινα ἀπικερθῆντα παρ' αὐτῶν εἴτε τῇ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ εἴτε τῇ Μητροπόλει, ἔφερον τὰ ὀνόματά αὐτῶν γεγραμμένα. ἅτινα εἰσὶ ὡς ἐφεξῆς ἐσημειώθησαν.

Ἐπεὶ ἀναπαύσεω,

Φωτίου. Ἀντωνίου. Σάβα. Παρθενίου. Ἰακώβου. Καλλινίκου. Γρηγορίου. Γερασίμου. Ἰωσήφ. Χρυσάνθου. Παρθενίου.

τῶν ἀρχιερέων.

ζῶντες: Παρθένιος. (μετετέθη εἰς Μέθυμναν). Νικόδημος. (μετετέθη εἰς

Προῦσαν) Διονύσιος. (μετετέθη εἰς Βέρροϊαν). Γερμανός ὁ ἀπὸ Βιδύνης. (μετετέθη. Δέρκον).

Νεόφυτος (μετετέθη εἰς Δέρκους). Ἄθανάσιος, (ἀπεβίωσεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ) Μελέτιος (εἰς τοὺς Δυτικούς καταφυγών. τούτικλην ἀπόδραμος). Ἀγαθάγγελος (μετετέθη εἰς Ἔρεσον). Ἰωαννίκιος ὁ ἀπὸ Ἀγκύρας (ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα).

Γερμανός (ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα). Φιλόθεος (μετετέθη εἰς Ἰμβρον). Χρυσόστομος ὁ νῦν ταπεινός Μητροπολίτης 1902.

143.— Ἐπὶ τῆς δευτέρας σελίδος τοῦ ἐξωφύλλου

Ἐπιγραφή ἦν εὖρον γεγραμμένην ἐν μαρμάρῳ τῷ κάτωθεν τῆς σκάλας. ὁ δὴ μάρμαρον φαίνεται νὰ ἦτον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, λίαν παλαιά. ἔχει δὲ οὕτως διὰ στίχων ἰαμβῶν.

Αὕτη χάρις πέρυκε κουργαπάτη | Ἀλεξίου τε φημί τοῦ Μανιάκη,—
φέρει καὶ τῆς σῆς διὰ γραφῆς τὸν τύπον | Παναγία δέσποινα εἰς
σρίαν (=σωτηρίαν) | ἐν μηνί Ἰουνίῳ ἐπὶ ἔτους Γ' λγν ἐπὶ τῆς βασι-
λείας Ἐμμανουὴλ Κομνηνοῦ, ὅπου ξυνάγονται ἕκτοτε μέχρι τῆς σήμερον
ὅπου ἔχομεν ς' τι (7310) ἦτοι ἀπὸ Χοῦ α' ωγ ἔτη ς' μζ (647) ἦτοι ἐξα-
κόσκι τεσσαράκοντα ἐπτὰ ἔτη.

† ὁ Δράμας Ἰωσήρ

144.— Ἐν τέλει ἀναγινώσκομεν (εἰκ. 9) ;

Ἐτελειώθη ἡ προῦσα δέλτος διὰ χειρὸς κίμου ἑλαρίστου ἱερομονάχου
τάχα καὶ καλλιγράφου Λαυρεντίω ἔτους α' ψλς (1736) μηνί ἀπριλλίῳ
κε' καὶ οἱ ἀναπτύσσοντες ταύτην εὐχέσθε με τῷ ταπεινῷ λέγοντες ὁ
Θεὸς ἐλεήσει τὸν γράψαντα καὶ ἔχοντα καὶ μὴ διὰ τὰ σφάλματα κατα-
ρᾶσθε δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν χεῖρ ἡ γράψασα σήπεται τάφῳ ἡ γραφή
μένει μέχρι τερμάτων.

145.— Ὅπισθεν δὲ

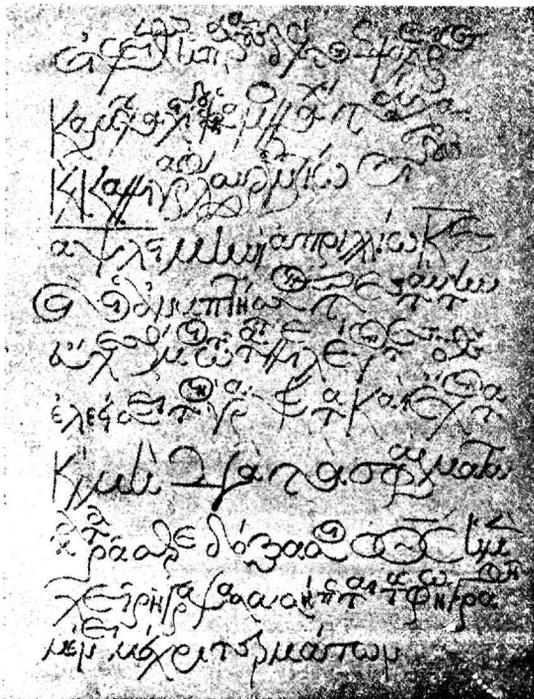
Ἡ παρούσα θεία καὶ ἱερά λειτουργία. ὑπάρχει τῆς ἀγιωτάτης Μητρο-
πόλεως Φιλίππων καὶ Δράμας ἧτις ἐδωρήθη τῇ ἀγίᾳ Ἐκκλησίᾳ παρὰ
τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου σκευοφύλακος καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες ταύτην
μνημονεύετε αὐτόν. ἐπειδὴ οὐ μόνον τοῦτο ἐδέδοκει τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ,
καὶ οἶκος καὶ ἄλλα ὑπάρχοντα αὐτοῦ : ὅστις δὲ τολμίσει ἀποξενόσθαι
ταύτην, ἐκ τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας, εἴη τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος :

146.— *Ἐν τῇ ἀλλῇ τῆς Μητροπόλεως*

+	
ΝΑΟΥΜΗΠΑ	Ναούμη Πα
ΠΑΓΕΩΡΙΟΥ	παγεωρ(γ)ίου
ΗΓΙΟΣ ΚΑΣΤΟ	υἱός Καστο
ΡΙΑΝΟΣ	ριανός.
1808	1808

147.— *Ἐν τῇ ἀλλῇ παρὰ τὴν πηγὴν, ὅπου δικέφαλος ἀετὸς*

Οἱ διψῆ κατεχόμενοι δεῦτε καὶ χορησθῆτε | ὕδωρ γλυκὺ καλλιῆροον
 ἴσως καὶ εὐφρανθῆτε | πηγὴν ἣν ὠκοδόμησεν Δράμας Μητροπολίτης | ἐπι-
 στατήσας εἰς αὐτὴν ὡς ὄντως ἀρχιεπίτης | σπουδῆς καὶ ἐξόδων τοῦ αὐτοῦ
 Κυρίου Νικοδήμου | ἅμα τῶν ἐπιτρόπων τε Ἀντωνίου τε καὶ Γεωρ-
 γίου | εἰς ἔτος τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ σωτηρίου | δεκάτου καὶ ἐνάτου
 τε ἀπὸ Χριστοῦ Κυρίου 1819 Μαρτίου 27.

Εἰκὼν 9.

Ἐκ τῆς χειρογράφου λειτουργίας τοῦ 1736 ἀποκειμένης
 ἐν τῇ ἐν Δράμῃ Μητροπολιτικῇ ναφ.

148.— Ἐξώθεν τοῦ οἴκου τοῦ Μητροπολίτου

† ANEKAINHCΘH O ΠANCEPTOC OY
TOC NAOC THC AΓIΩTATHC MHTPOΠOΛEΩC
ΔΡΑΜ[AC]
ΔΙΑ CYNΔPOMHC TOY KATA KAIPOY XPIMATI
CANTOC APXIEPEOC TOY ΠANIEPΩTATΩI
MHTPOΠOΛITH: KYPIΩI ΠAPΘENIΩI KAI EΞO
ΔOY TΩN EYCEBΩN XPICTIA
NΩN EN ETI .AΨKA' [1721] EN MHNI IOYNIOY Δ'.
IKOTI IE

† O ΔΡΑΜΑC ΠΑΡΘΕΝΙΟC

Β'. — Παρεκκλήσιον τῶν Ταξιαρχῶν. Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες IC. XC. (ἀπλῶς) καὶ ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΟΔΗ ΓΗΤΡΙΑ εἶσιν ἔργα συνήθους Βυζαντινῆς τέχνης τοῦ 1600--1700.

Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τούτῳ εὑρηται αἱ κάτω θύραι ὠραίας πύλης, ἐφ' ὧν εἰκονίζεται ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου, ἥτις ὀρθία σεμνῶς παρίσταται κρατοῦσα ἀδράκιον. Λόγον ἄξια ἔργα Χριστιανικῆς ἀγιογραφίας.

Τὰ διάστυλα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῆς Δράμας εὑρηται ὑπὸ τὴν ἀγίαν Τραπεζαν τοῦ ναΐδιου τούτου, ἔργα ι'. — ἰα' αἰῶνος· αὕτη δὲ ἡ πλάξ τῆς ἀγίας Τραπέζης εἶναι ἀνεστραμμένον θωράκιον ἐκ τῶν μεταξὺ τῶν ἱερῶν διαστύλων τιθεμένων. Τὰ ἐπὶ τούτων ἀνάγλυφα κοσμήματα ἐγένοντο κατ' ἀπομίμησιν κοσμημάτων ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης.

Γ'. — Σχολεῖον. Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Σχολείου εὑρηται μέγα τεμάχιον συντρίμματος σαρκοφάγου (2,10 × 0,80), φέρον λατινικὴν ἐπιγραφὴν (¹).

(¹) Τινὲς τῶν ἐν Δράμῃ ἐπιγραφῶν ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐπιθεωρήσει τοῦ Νεολόγου 1891 ἀριθ. 41, ἐνθα δημοσιεύεται καὶ ἡ ἐν τῷ χειρογράφῳ κώδικι τῆς λειτουργίας ἀναφερομένη ἐπιγραφὴ: Αὕτη χάρις πέφυκε Κουροπαλάτη, ἣν ὁμως ἡμεῖς οὐκ εἶδομεν· ἐξ ἐπιστολῆς δὲ (2 Μαρτίου 1905) τοῦ φιλομούσου ἐταίρου τῆς ἡμετέρας Χριστ. Ἀρχαιολογ. Ἐταιρείας Ἀρχidiaκόνου Δράμας κ. Θεμιστοκλέους, πληροφορορούμεθα διὰ αὐτῆ φυλάσσειται ἐπιμελῶς ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ Δράμας.